

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ
ANTROPOLOGIE

NEFORMÁLNÍ AKTIVITY NĚMECKÉ OBČANSKÉ
SPOLEČNOSTI VE VZTAHU K MIGRACI A UPRCHLICTVÍ.

Případová studie univerzitního města Giessen.

Bakalářská diplomová práce

Obor studia: Kulturní antropologie- Žurnalistika

Autorka: Kristina Jochmannová

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Šotola, Ph.D.

Olomouc 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou prací na téma „*Neformální aktivity německé občanské společnosti ve vztahu k migraci a uprchlictví. Případová studie univerzitního města Giessen.*“ vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne.

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce Mgr. Jaroslavu Šotolovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky. Mé díky také patří všem participantům, bez nichž by tato práce nemohla vzniknout, a Mgr. Martinu Fafejtovi, Ph.D., za to, že přišel ve správný čas na správné místo.

Anotace

Jméno a příjmení	Kristina Jochmannová
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Obor studia:	Kulturní antropologie – Žurnalistika
Obor obhajoby práce:	Kulturní antropologie
Vedoucí práce:	Mgr. Jaroslav Šotola, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Neformální aktivity německé občanské společnosti ve vztahu k migraci a uprchlictví. Případová studie univerzitního města Giessen.
Anotace práce:	Tato bakalářská práce se zabývá fungováním aktivit na podporu interkulturní komunikace v německé občanské společnosti. Činnost neformální organizace a dobrovolníků v ní působících, zasazuje do celospolečenského kontextu. Základem pro tuto bakalářskou práci byl terénní výzkum, který je pro kvalitativní přístup typický.
Klíčová slova:	Uprchlíci, migranti, integrace, neformální aktivity, občanská společnost, Německo, případová studie
Title of Thesis:	Informal activities of German civil society in connection with migration and refugee issues, specifically in the university town Giessen.
Annotation:	This bachelor thesis is dealing with the functioning of activities supporting the intercultural communication in German civil society. I write about the activity of non-formal organisation and its volunteers while considering the context of the whole society. The basis for this bachelor thesis was field work which is typical for quantitative approach.
Keywords:	Refugees, migrants, integration, informal activities, civil society, Germany, case study
Počet zdrojů:	26
Rozsah práce:	64 s. (94 179 znaků s mezerami)

Obsah

Úvod	9
1 Metodologie	13
1.1 Teoretická východiska	15
1.2 Předporozumění	21
1.3 Techniky sběru dat	22
1.4 Vzorkování	26
1.5 Etické otázky	28
2 Situace v Německu	29
2.1 Společenský kontext	32
2.2 Lokalita	34
3 Informátoři/ky a participantí/ky	39
4 Činnost organizace	42
4.1 Počátek fungování	42
4.2 Současná situace a plány do budoucna	44
5 Mluvčí a organizátoři	48
5.1 Mluvčí a Now You Talk	48
5.2 Vzájemné vztahy, role a pozice	49
6 Fungování organizace	55
6.1 Vzájemná komunikace dobrovolníků	55
6.2 Plánování	55
6.3 Průběh akce	57
Závěr	59
Zdroje:	62

you broke the ocean in
half to be here.
only to meet nothing that wants you.

— „immigrant“

Nayyirah Waheed, Salt

Úvod

V České republice nemáme v současnosti s uprchlictvím příliš velké zkušenosti, i když se o něm v médiích, společnosti i domácnostech často mluví. Ani já jsem se v Česku s žádným uprchlíkem nesešla. Proto mě zajímala situace v Německu, které v poslední době přijalo přes milion uprchlíků. Už před lety zde našlo azyl nebo svůj domov mnoho lidí z jiných zemí (např. významná menšina Turků). Do Německa však, na rozdíl od Česka, další uprchlíci a migranti míří.

Všeobecně používaná rétorika o uprchlících a potažmo celé uprchlické krizi hovoří zejména v negativním kontextu. Uprchlíkům jsou přisuzovány hromadné vlastnosti a hromadné vzorce chování. Všem je přičítáno stejné náboženské vyznání a stejná mentalita. Právě tato generalizace mi na současné rétorice velmi vadí. Ještě horší je však dehumanizace s ní spojená. O problematice se referuje v hyperbolách, používají se nevěcné, úskočné argumenty na emoční rovině a eristické taktiky neboli sofismata. Texty a projevy týkající se uprchlíků často působí na city (*argumentum ad auditoriem*), vyhrožují možnými následky (*ad baculum*), využívají neznalosti posluchačů či čtenářů (*ad ignorantiam*) nebo působí na skupinové instinkty, například na národní hrdost (*ad populum*). Tento způsob, kterým se o uprchlících a tzv. migrační krizi mluví (*statisíce migrantů se valí do Evropy, příliv uprchlíků, migrační vlny, požár islámské imigrace, islámská invaze, zaplavují nás hordy uprchlíků*), lidem odebírá jejich individualitu a tím i lidskost. To chápu jako velmi problematičtější. Je totiž mnohem jednodušší vystupovat proti „nelidské děsivé entitě, která se na nás v hordách valí“, než proti konkrétním jednotlivcům, kteří do Evropy z mnoha různých důvodů přicházejí. Právě proto jsem se zajímala o aktivity interkulturní komunikace, které se naopak zabývají humanizací.

V této bakalářské práci se zaměřuji na fungování neformální organizace *Now You Talk- geflüchtete kommen zu Wort*. Ta pořádá akce pro širokou veřejnost, na kterých dostávají uprchlíci, uprchlice, migranti a migrantky prostor promluvit o svých zkušenostech a životních příbězích. Tím vlastně prolamuje bariéry v integračním procesu a seznamuje dvě skupiny lidí z odlišných světů- rodilé Němce a nově příchozí uprchlíky. Jelikož však nelze vnímat tuto skupinu organizátorů z řad dobrovolníků izolovaně od vnějšího světa, zabývám se zde i společenskou situací v Giessenu, potažmo Německu a zahrnuji do práce i perspektivu jednotlivých mluvčích- uprchlíků a uprchlic.

Následující práce s názvem *Neformální aktivity Německé občanské společnosti ve vztahu k migraci a uprchlictví, případová studie univerzitního města Giessen*, je, jak už název napovídá, zákonitě spjata se spolkovou zemí Hesensko, ve které Giessen leží. Svůj terénní výzkum jsem zde prováděla necelých 5 měsíců, od března roku 2016, do července téhož roku během svých studií na Erasmu.

V Giessenu funguje řada organizací zaměřených na uprchlíky. Z počátku svého pobytu jsem navštěvovala jejich různé akce a intenzivně jsem se zajímala i o další informace. Neformální organizaci *Now You Talk* jsem si ale vybrala právě proto, že se její zaměření odlišovalo od ostatních. Události, které pořádají, přivádí na stejné místo jak uprchlíky, tak i starousedlíky a nabízí jim tak přímý kontakt.

Domnívám se, že generalizace a dehumanizace uprchlíků slouží mnohdy jako legitimizace nenávistných názorů a strachu z neznámého. K alespoň částečnému uchopení situace je nutné pochopit, že uprchlíci nejsou homogenní skupinou lidí s jednotným motivem ani jednotným cílem. Jde o jednotlivce, kteří mají každý svůj životní příběh, starosti, zkušenosti

a kteří prožívají a vnímají situace různě. Stejně jako u ostatních lidí, i jejich tužby a sny sahají za hranice uspokojení základních lidských potřeb. A právě to se snaží organizace Now You Talk posluchačům osvětlit.

Cílem mé bakalářské práce je popsat a vysvětlit fungování neformálních aktivit na podporu interkulturního porozumění v rámci německé občanské společnosti. Ve svém výzkumu jsem se zabývala malou skupinou dobrovolníků, která se snaží navázat kontakt mezi uprchlíky a Němci. Za velmi krátkou dobu totiž přišla do Německa velká skupina lidí z jiného prostředí. Vstřícný vztah mezi nimi a původními obyvateli je však těžké vytvořit. To je zapříčiněno například tím, že ještě před jakoukoli interakcí ze strany uprchlíků, je jejich vzájemná relace dána veřejným míněním, mediálním obrazem uprchlíků, ale také skutečností, že obyvatelé platí daně, ze kterých je financována integrační politika. Ta je však dlouhodobě kritizována za svou nefunkčnost (např. dlouhá doba čekání na udělení azylu, nejasnost statusu, nemožnost se vzdělávat nebo pracovat). Pomoc uprchlíkům v Německu probíhala ve spěchu a nekoordinovaně. Některé další státy Evropské Unie, včetně České republiky, totiž odmítly uprchlíky ve větším množství přijímat. Výchozí podmínky tak hrály v neprospěch tomuto kontaktu a jeho zdravý průběh spíše ztěžovaly.

Stát, státní zaměstnanci, ale i neziskové organizace se starají zejména o existenční otázky - tedy ať je o uprchlíky postaráno, mají kde být, mají co jíst, jsou v bezpečném prostředí a všechny jejich základní potřeby jsou zajištěny. K úspěšnému fungování celé společnosti je ale nezbytná také integrace. Ta ovšem není jednostranná a jedná se o proces zahrnující mnoho úkonů vyžadujících interakci od obou skupin. Integrace je však téměř nemožná ve chvíli, kdy uprchlíci a Němci žijí odděleně vedle sebe a navzájem se neznají. Právě z toho důvodu se zaměřuji na fenomén seznamování těchto dvou skupin obyvatel a vytváření prvotních kontaktů

a zkušeností, které jsou klíčové jak pro uprchlíky, tak pro starousedlíky. Stejně tak jako antropologie vytváří mosty mezi jednotlivými kulturami, vytváří je organizace Now You Talk mezi uprchlíky a Němci. Právě tím se odlišuje od činnosti oficiálních organizací.

První část této práce se zabývá metodologií, tedy teoretickým ukotvením, předporozumění tématu, technikám sběru dat, vzorkování a etickým otázkám. V další části se už zaměřuji přímo na samotný terénní výzkum, představuji zde lokalitu, jednotlivé informátory a informátorky a zabývám se i širším kontextem v Německu. Poslední kapitoly se věnují konkrétně organizaci Now You Talk, jejímu fungování a dobrovolníkům v ní působících.

1 Metodologie

Výzkum jsem prováděla pomocí metod kvalitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum se snaží porozumět danému sociálnímu, či lidskému problému pomocí různých metod sběru dat v autentickém prostředí a v úzkém kontaktu s participanty. Snaží se o vytvoření komplexního obrazu zkoumaných jevů, který bude reprezentovat sociální realitu tak, jak ji jednotliví lidé prožívají a chápou (Švaříček et al. 2007, s. 17). Nejčastější metody sběru dat jsou pozorování, interview a analýza dostupných zdrojů. Na začátku jsem si určila téma a výzkumné otázky. Jednou z nepopíratelných výhod se pro mě stala v kvalitativním výzkumu jeho flexibilita a možnost upravovat, či doplňovat otázky v průběhu výzkumu, během sběru dat i při konečné analýze (Hendl 2005, s. 50).

Jak už je uvedeno v samotném názvu této práce, mnou zvoleným designem kvalitativního výzkumu je případová studie. V rámci případové studie si výzkumník klade za cíl podrobně a do hloubky osvětlit fenomén na základě jednoho či několika málo případů. Ty jsou předem vymezeny jasně určenými hranicemi, jak časovými, tak i prostorovými. V mém případě tedy studium organizace Now You Talk v období od února do července roku 2016. Výzkum je prováděn za co nejautentičtějších podmínek a v reálném kontextu. Zpravidla jsou používány veškeré možné techniky sběru dat i dostupné zdroje (Švaříček et al. 2007, s. 97-98).

Pro svůj terénní výzkum jsem si určila hlavní výzkumnou otázku: *„Jak fungují neformální aktivity na podporu interkulturního porozumění v rámci německé občanské společnosti?“*

a vedlejší výzkumné otázky: *„Kdo tyto aktivity organizuje a jaká je motivace organizátorů?“* a *„Jak tyto neformální skupiny fungují, jaký je jejich způsob organizování a rozhodování?“*.

Na fungování neformální organizace se zaměřuji z toho důvodu, že formální, profesionalizovaná, část občanské společnosti se často věnuje zejména uspokojování základních potřeb uprchlíků (administrativa, jídlo, střecha nad hlavou). Větší mezinárodní organizace se při tom však dopouští viktimizace, která jim sice pomáhá v získávání příznivců a finanční podpory, ale zároveň poškozují samotné uprchlíky. Zajímá mě proto alternativní přístup, který je v kontrastu k zavedeným formám práce neziskových organizací.

Výzkumné otázky jsem měla na paměti při vytváření osnov polostrukturovaných rozhovorů i při úvahách o dalších krocích v terénu. Vycházela jsem z nich i při závěrečné analýze, pro kterou jsem použila otevřené kódování. Získaná data jsem rozebrala na jednotky, pojmenovala je, a takto s nimi dále pracovala. Používala jsem také poznámkování, jak v terénním deníku při sběru dat, tak později u kódování.

Při samotném výzkumu i při analýze a psaní této práce jsem se neustále snažila reflektovat svou pozici výzkumnice. Reflexivita, tedy přiznání své role ve výzkumu a vlastní subjektivity, je nezbytná k prevenci zkreslení dat (Soukup 2014, s. 127).

Situace uvedená v následující citaci je příkladem toho, jak se můj postoj vyvíjel teprve v momentě, když jsem se snažila upozadit svůj osobní názor a emoce. V průběhu proslovu jsem byla přesvědčena o tom, že mluvčí Němcům křivdí. Teprve při pozdější kompletaci mých poznámek a zápisů a jejich přepisu do elektronické podoby, mě začala napadat i jiná vysvětlení.

„Jeden z mluvčích při závěrečné diskuzi dokonce dost nešťastně označil Němce za nacisty, kteří jsou rasističtí i v detenčních zařízeních. Docela mě to zarazilo a vlastně i naštvalo, přišlo mi, že to není fér k lidem, kteří se snaží pomoci a sami se kvůli tomu můžou stát terčem odpůrců migrantů. Původně mě to, jako Evropanku ze sousední země ani nenapadlo, ale potom jsem začala přemýšlet, do jaké míry

se v Iránu mluví a učí o 2. SV. Je možné, že třeba úplně nevěděl, k čemu a k jakému chování svou situaci přirovnává. Chápu dokonce i to, že se mu dané přirovnání mohlo zdát trefné a vhodné. V koncentračních táborech měli lidi přiřazená čísla. Stejně tak nyní i uprchlíci v těch uprchlických. Německo- Německo. Paralela se zdá najednou celkem zřejmá“ (Terénní deník, 13. 4. 2016).

Zpětná reflexe nám může později pomoci i při analýze. Teprve při přepisování některých záznamů z terénního deníku, které jsem pořídila bezprostředně po určité situaci, nebo dokonce v ní, jsem byla schopna vidět danou skutečnost z odstupu a oprostít se od jejího emočního vnímání a náhledu.

„Ted’ při přepisu do počítače mi přijde, že mě právě tato vzpomínka a zážitek stáhly v daný moment na stranu rozhořčených Němců a že jsem se vlastně na celou věc dívala jen ze svého úhlu pohledu“ (Terénní deník, 13. 4. 2016).

1.1 Teoretická východiska

V této kapitole přibližuji texty, které mě v souvislosti s mým výzkumem zaujaly. Ne vždy hovoří přímo o uprchlictví, nebo situaci v Německu. O to více mě ale překvapila univerzálnost určitých teorií a přístupů v nich zmíněných. Při jejich četbě mě napadaly souvislosti s organizací Now You Talk a jevy, které jsem mohla pozorovat. Z toho důvodu, jsem se rozhodla, poněkud netradičně, provázat teoretickou část mé bakalářské práce s tou praktickou. O jednotlivých textech jsem přemýšlela v kontextu vlastního terénního výzkumu a naopak. Při psaní této kapitoly jsem potom postupovala stejně a snažila jsem se prolnout praxi s teorií, díky které jsem si mnohé situace z terénu připomněla, ujasnila a oživila.

Na organizaci Now You Talk je velmi zajímavé hlavně její zaměření. Jejím cílem je dát příležitost všem uprchlíkům různých národností prostor promluvit o důvodu jejich útěku ze země, nebo o dalších peripetiích jejich života. Pomocí obrázků, videí, příběhů, nebo i pomocí jiných prostředků se tak s posluchači dělí o své příběhy.

Dalo by se tedy říci, že hlavní funkcí Now You Talk je kulturní zprostředkování (cultural brokerage) a že jednotliví dobrovolníci působí jako kulturní zprostředkovatelé (cultural broker). Kulturní zprostředkovatelé propojují osoby či skupiny osob pocházejících z různých kulturních prostředí. Úlohou těchto mediátorů bývá zejména redukce konfliktu, nebo snaha zapříčinit určitou změnu ve společnosti. Tito zprostředkovatelé patří většinou do jedné ze skupin, které prolínají, a tyto skupiny propojují také co se jazyka týče (Michie 2003).

V případě organizace Now You Talk a její činnosti můžeme jednoznačně vysledovat snahu přemostit prostor mezi Němci a uprchlíky. Dobrovolníci pak na jednotlivých akcích tvoří mezičlánky jak ze společenského hlediska, tak i z toho jazykového. Důležité ovšem je, že jednotliví zprostředkovatelé nepůsobí pouze jako překladatelé. Hlavním prvkem, který se snaží zpřístupnit oběma stranám je totiž odlišná kultura a životní zkušenost. Otázka jazyka je až druhořadá. Aby se člověk stal kulturním zprostředkovatelem, musí vyvinout určitou aktivitu. Osoba, která by se pouze přestěhovala z jedné země do druhé, ještě nutně nemusí plnit pojící funkci (Szasz 2001).

V momentě kdy odhlédnu od historicky odlišných dob a souvislostí můžeme najít také spojitost organizace s textem *Decentering History* od Natalie Zemon Davis. Například v pasáži, kde mluví o pochopení a popisování

událostí z jiného, než zaslepeného evropocentrického úhlu pohledu (Davis 2011, s. 191).

Davis tvrdí, že musíme dát slovo a udělit aktérství („give voice and agency“) lidem, kteří byli z pohledu historie opomíjeni a neviditelní. Tato pasáž a problematika přehlížení názorů, životních příběhů a aktivního lidství určité společenské skupiny mi okamžitě asociovala projekt Now You Talk. Organizátory bych pak, s nadsázkou, přirovnala k Zemon Davis. Stejně jako Davis zprostředkovává svědectví o životě a důležitosti „obyčejných lidí,“ vytvářejí organizátoři Now You Talk platformu, kde nechávají promlouvat další opomíjenou skupinu lidí. Uprchlíky. Jednotlivci jsou velmi často zahrnuti do stereotypizující kategorie „uprchlíci“ společně s obrovským množstvím lidí různého původu, náboženského vyznání i životního přesvědčení. Činnost Now You Talk mi přijde výjimečná právě proto, že se zaměřuje na jedince, individuální lidské bytosti s vlastní rodinou, problémy a životním příběhem (Davis 2011, s. 191)

A stejně tak, jako nechává Zemon Davis promlouvat lidi, přiznává jim i aktérství. Zdůrazňuje, že je důležité nepodlehnout dalšímu typu „škatulkování“. Není to jen „někdo někde,“ nejde pouze o nebohé oběti války, nebo univerzální viníky. Nehledě na to, čím vším si ve svém životě prošli, mají za hranicemi útlaku vlastní život. Stejně jako i každý jiný člověk, řeší běžné problémy spojené s chodem rodiny a domácnosti, vychovávají své děti, chodí na nákupy, mají mezilidské a příbuzenské vztahy. Mají zkrátka lidské potřeby jako kdokoli jiný. To, že si prošli složitou situací a mají dnes status uprchlíka, je nedefinuje a nic o nich, jakožto jednotlivcích, nevypovídá. Právě viktimizaci označili sami hned několikrát v průběhu akcí za velký problém.

„Yes, they help us, of course, and we are grateful. We wouldn't survive...but you know I am just anonym now. Just another. I lost everything when I fled away. Now I'm scare I will lose myself. Because I am not Ali. I am one of them. Just refugee.“ (úryvek z proslovu jednoho z mluvčích na akci Now You Talk, 13. 4. 2016)

Viktimizace se přitom často dopouští i samotné humanitární organizace, protože jim pragmaticky pomáhá získávat zdroje. Pro aktéry samotné to má ovšem sociálně a psychologicky devastační účinky.

„People who are refugees can also find themselves quite quickly rising to a floating world either beyond or above politics, and beyond and above history- a world in which they are simply „victims“. As I have tried to show elsewhere, it is this floating world without the gravities of history and politics that can ultimately become a deeply dehumanizing environment for refugees, even as it shelters.“ (Malkki 1995, s. 518)

Dalším problémem, jak Malkki píše, často bývá i to, že se nevěnuje pozornost jevům, které přemísťování lidí provází. Právě informace v pozadí jako například nacionalismus, rasismus, xenofobie, imigrační politika, násilné státní praktiky, válka, cenzura, kulturní či náboženská identita, segregace, historie a mnohé další tvoří podhoubí celého problému. A toto podhoubí tvoří částečně i jedinečnou identitu každého z uprchlíků (Malkki 1995, s. 496). I v tomto ohledu je však činnost Now You Talk odlišná. Jevy v pozadí (root causes, jak je označuje Malkki), které bývají jindy přehlíženy, mohou ožít a zformovat se prostřednictvím promluv jednotlivých mluvčích. V rámci Now You Talk nejsou opomíjeny, pokud to tak nechtějí samotní mluvčí.

Viktimizace i odhlížení od jevů v pozadí přispívají k dehumanizujícímu vnímání uprchlíků. Problematická je i konotace, která se váže k označení

uprchlík či imigrant. Kategorická askripce imigrant je totiž používána pro osoby z mnoha společenských skupin a kulturních prostředí. O konkrétním jedinci nám tedy neříká téměř nic (Eriksen 2012, s. 108). Označení uprchlík, tedy refugee, krtizovala už Hannah Arendt ve své eseji *We Refugees* z roku 1947.

„In the first place, we don't like to be called "refugees." [...] A refugee used to be a person driven to seek refuge because of some act committed or some political opinion held. Well, it is true we have had to seek refuge; but we committed no acts and most of us never dreamt of having any radical opinion. With us the meaning of the term "refugee" has changed. Now "refugees" are those of us who have been so unfortunate as to arrive in a new country without means and have to be helped by Refugee Committees“ (Arendt 1947, s. 110).

Identita má v životě člověka klíčový význam. Označením uprchlík však lidem přiřazujeme příslušnost k určité skupině (a mnohdy i etnické skupině), se kterou nemají nic společného. Ve skutečnosti se skupiny „uprchlíků“ skládají z desítek či stovek různých, mnohdy i vzájemně vylučných, kategorií. Jedná se o klasifikaci, která má pomoci vytvořit řád, podobně jako se o to snažila i rasová teorie z 19. století. Na lidské rovině ovšem selhává. Zejména pro svou generalizační konotaci (Eriksen 2012, s. 107).

„Jeden z uprchlíků z předešlé vlny, pocházející ze Sýrie, který se mnou chodil do školy, se začal u projevu Nolah, taky Syřanky, rozčilovat a vysvětlovat mi, že to přece vůbec není tak, jak říká. Mluvil o sunnitech a šiitech, a že šiité jsou prý s Assadem. Nolah to prý říká ze svého sunitského pohledu. On jako šita byl prý rád, když chtěli začít bombardovat Sýrii, protože to znamená, že občanská válka skončí. Nějaká zmínka v projevu Nolah (primárně vůbec nemluvila o náboženství, ani o Sýrii, projev byl zaměřený na potřebu zapadat a začlenit se) ho vyvedla z míry

a rozčílila natolik, že měl potřebu mi to začít polohlasně překotně vysvětlovat. Říkala jsem si, jak moc se jejich postoje a názory rozcházejí a to se jedná o lidi ze stejné země, kteří z ní odešli ze stejného důvodu. Jak se pak musí lišit prožitky a názory lidí z úplně jiných zemí, utíkajících z jiných důvodů. A ty všechny vlastně bereme a vnímáme shodně. Jako uprchlíky. Ty, kteří nás ohrožují, ty, kteří jsou přece všichni stejní. Nebo tak mi to alespoň s tou generalizací připadá“ (zápisky z terénního deníku z průběhu akce Now You Talk, 14. 6. 2016).

Generalizaci přitom můžeme najít i v médiích, nebo politických projevech. Často se v nich rozlišuje mezi uprchlíkem, který si nějakou pomoc zaslouží a migrantem, který si ji naopak nezaslouží. Obě skupiny jsou však chápány zejména jako hrozba, která se na nás, jakožto na Evropu hrne. A bez ohledu na to, zda jde o uprchlíky nebo migranty, je jim pomoc na základě vzbuzovaného strachu odpírána.

Tento strach podněcuje přesvědčení, které o uprchlících a migrační krizi máme. To je velmi často ovlivněno orientalismem, zejména co se představ o islámu týče. Představy o islámu přitom mnohdy odpovídají spíše historickým skutečnostem (např. harém). V Západním pohledu na islám se také objevuje spousta nepřesností- muslimové jsou běžně zaměňováni za islamisty, vyznávání víry je chápáno jako předstupeň terorismu, ženy jsou považovány za submisivní a utlačované, už kvůli hidžábu, který nosí, a muži zase za sexuálně nevybouřené a nenasytné „zvířata“. Zajímavá je i skutečnost, že dávná středověká obava z expanze islámu opět vyplouvá na povrch a přesně tak se mluví o tzv. migrační krizi (Said 2008).

1.2 Předporozumění

Už od samého počátku „migrační krize“ jsem sledovala její vývoj z dostupných informačních zdrojů. I díky svému druhému oboru, žurnalistice, jsem se zaměřovala na její obraz v médiích, jakým způsobem o této situaci hovoří přední čeští politici v porovnání s těmi světovými a jak se mění a radikalizuje společnost. Osobně jsem byla svědkyní několika bouřlivých rozporů mezi přáteli právě kvůli rozdílným názorům na migrační krizi. Už v této fázi jsem o tématu spojeném s uprchlickou krizí uvažovala. Finální rozhodnutí pro výběr tématu však padlo po mé účasti na demonstraci, kde jsem byla svědkyní projevů odpůrců uprchlíků a jejich nenávistných proslovů.

U této demonstrace, článků, debat a projevů jsem si všimla společného jmenovatele. Šíření strachu mezi lidmi pomocí vágních informací a dehumanizace uprchlíků. Až příliš často se totiž setkáváme se stereotypním označením uprchlíka, resp. uprchlíků. Rétorika, která se ve spojitosti s migrační krizí používá- *migrační vlna, ke břehům Evropy dorazily stovky migrantů..., Německo přijalo statisíce uprchlíků...* – výrazně anonymizuje a svým způsobem přicházejícím lidem odebírá lidskost. Proti anonymní, nebezpečné a nepřátelské skupině „nelidí“ se vystupuje mnohem snadněji, než proti konkrétním jedincům se jménem, tváří, každodenními starostmi a životním příběhem. Jelikož mi právě toto přijde na aktuální migrační a uprchlické situaci problematické, už od samého počátku jsem se chtěla zaměřit na neformální organizaci, která by vnímala uprchlíky hlavně jako jednotlivce, jako lidi.

Některé informace o působení formálních i neformálních organizací zaměřených na uprchlíky ve městě Giessenu jsem získala již před mým příjezdem do terénu z webových stránek a facebooku. Na místě se však ukázalo, že ne všechny informace jsou relevantní a využitelné.

Jedna organizace, například, avizovala brzké zahájení setkávání žen. K tomu ale po celou dobu mého pobytu nedošlo. Jiné informace zase byly delší dobu neaktualizované a tím pádem už neodpovídaly realitě. V těchto případech jsem tedy ocenila pružnost kvalitativního výzkumu.

Jako určitá forma předporozumění by se dala chápat i zjevná podobnost prostředí- tedy Olomouce, ze které pocházím a Giessenu, kde jsem byla na studijním pobytu. Obě města jsou přibližně stejně velká a jsou označována za města univerzitní. Sledování způsobu života, výuky a celkové společenské atmosféry pro mě byla zajímavá. Adaptace na nové prostředí by jistě byla jiná, kdyby se jenalo například o malou vesnici, nebo naopak velkoměsto.

1.3 Techniky sběru dat

Během svého pobytu v Giessenu jsem pro sběr dat používala vícero technik. Klíčové bylo v mém výzkumu pozorování, zejména potom zúčastněné pozorování. Kromě toho jsem provedla celkem šest polostrukturovaných rozhovorů, tři s dobrovolníky a tři s mluvčími z řad uprchlíků a celou řadu nestrukturovaných rozhovorů vycházejících z jednotlivých situací a interakcí. Z počátku výzkumu jsem se chtěla zaměřit na dvě organizace zabývající se uprchlíky a migranty. Informace o první, an.ge.kommen, jsem získala už před samotným vstupem do terénu a s organizací jsem se setkávala v průběhu celého svého pobytu. Z časových důvodů, a kvůli horší komunikaci s touto organizací jsem nakonec svůj zájem zúžila pouze na Now You Talk. Před tímto rozhodnutím jsem však navštívila tři akce organizace an.ge.kommen. Díky tomu jsem získala spoustu dalších užitečných poznatků a materiálů k porovnávání činností, cílů a způsobů jejich dosahování u obou skupin dobrovolníků.

An.ge.kommen pořádá různé akce a setkání pro uprchlíky. Dobrovolníci organizují výlety (na nedaleký hrad, geocaching...), společné sobotní snídane, nebo akce pro rodiče s dětmi. Kromě toho nabízejí i kontakty na právní poradenství, nebo kurzy německého jazyka. Tato činnost je mnohými uprchlíky hodnocena velmi kladně a i ti, kteří jsou v Německu delší dobu, často akce navštěvují, nebo s nimi pomáhají. Dobrovolnickou skupinu tvoří větší množství lidí, kteří jsou rozděleni do skupin podle činnosti, za jejíž organizaci jsou zodpovědní. Díky návštěvě akcí jak organizace an.ge.kommen, tak Now You Talk jsem si ale uvědomila hlavní rozdíl mezi nimi. Navzdory mnoha kvalitám a důležité roli, kterou an.ge.kommen sehrává v životě uprchlíků, se její působnost omezuje pouze na styk uprchlíků a dobrovolníků. Tedy nemá přesah do veřejného života. Nenapomáhá setkávání uprchlíků s ostatními obyvateli města. Uprchlíci jsou na akcích v kontaktu jen mezi sebou a dobrovolníky.

O organizaci Now You Talk jsem se dozvěděla od Yasaman, dívky, která je tutorka zahraničních studentů na výměnném pobytu a studentů na Erasmu. Během mých prvních týdnů v Giessenu jsme se trochu sblížily a získala jsem tak první informace o další činnosti, které se věnuje. Yasaman se v průběhu mého pobytu stala mou klíčovou informátorkou a zároveň i gatekeeperem. Právě ona mě uvedla do terénu mezi ostatní dobrovolníky, věnovala mi z nich nejvíce času a byla ochotná zprostředkovat mi kontakty i na uprchlíky, nebo případně částečně tlumočit hovory ostatních. Za svůj pobyt jsem navštívila dvě akce organizace Now You Talk, jednu z pozice účastnice, druhou už jako jedna z organizátorek. Vzhledem k časové náročnosti, kterou pořádání těchto setkání vyžaduje, a vytíženosti dobrovolníků se z pravidla pořádají 3 - 4 akce ročně. Účastnila jsem se tak všech akcí, které v průběhu mého pobytu v Giessenu proběhly. Kromě toho jsem byla přítomná i u setkávání dobrovolníků a mluvčích a u schůzek věnovaných plánování.

Další data jsem získala účastí na přednáškách, nestrukturovanými rozhovory se spolužáky a místními obyvateli a v běžné komunikaci s ostatními organizátory Now You Talk. Neformální rozhovory pro mě byly také důležitým zdrojem informací. Informátoři nebyli ve stresu kvůli nahrávacímu zařízení a neustálému zapisování výzkumnice, což se projevilo bezprostřednějšími reakcemi a uvolněnějším odpovídáním.

Při analýze jsem si například všimla, že Yasaman popisovala stejnou situaci různě z role organizátorky a role studentky/kamarádky. Způsob, jakým danou věc popisovala, se výrazně lišil podle sociální role, ve které se právě nacházela.

„Zajímavé, jak najednou otočila. Když o tom další den po akci slyšela a mluvila se mnou, tak říkala, jak je našťovaná a jak to tak vůbec neměl říkat. Prý je jasné, že je to vytočilo. Na druhou stranu ale zase říkala, že to ani posluchači neměli hrotit. Ted' v rozhovoru to ale sváděla na jazyk a ty nuance, a že vlastně konflikt žádný nebyl, že to vše bylo jen nedorozumění. Němčina není rodným jazykem mluvčího. Nakonec ale všechno dobře dopadlo. Najednou mluvila oficiálně, dávala si pozor na to, co říká a jak to říká.“ (Terénní deník, 20. 5. 2016)

Sociální role nás předurčuje k určitému typu chování, který se od nás očekává. Tím, že tuto roli přijmeme, však také přijímáme pravidla hry. Zde však vstupuje na scénu i naše vlastní přesvědčení s otázkou, do jaké míry věříme roli, kterou sami hrajeme. Goffman v knize *Všichni hrajeme divadlo* cituje Parka, který tvrdí, že “každý vždy a všude a víceméně vědomě hrajeme nějakou roli”. S vypětím všech sil se potom snažíme dostat své roli, neboli také masce, která reprezentuje představu, kterou máme o sobě samých. Maska se tedy stává tím já, kterým bychom se chtěli stát, nebo kterým bychom chtěli být. Jinými slovy se naše představa o vlastní roli

stává naší nedílnou součástí a spoluvytváří nejprve naši identitu a poté i osobnost (Goffman 1999, s. 27).

V citovaném případě lze pozorovat změnu ve způsobu i obsahu výpovědi. Ta by mohla značit snahu o prezentaci situace, tak, aby odpovídala představě dobrovolnice o organizaci, ve které působí. V roli organizátorky se, možná nevědomě, Yasaman snažila vyvolat pozitivní dojem, který by zobrazoval bezproblémový průběh situace, všeobecné zvládnutí konfliktu a který by tím pádem nijak nepoškodil pověst organizace Now You Talk. Pokud bych na akci sama nebyla a veškeré dostupné informace bych měla pouze z polostrukturovaného rozhovoru, budil by celý popis situace dojem toho, že došlo k menšímu nedorozumění, které způsobila jazyková bariéra. Nedorozumění se však velmi brzy vysvětlilo a akce pokračovala bez problému dál. Tento popis je tedy v zájmu celé organizace Now You Talk a její veřejné prezentace. Ve skutečnosti však celá situace působila mnohem vážněji. Způsob projevu mluvčího byl po celou dobu spíše ofenzivní a vzbuzoval napjatou atmosféru. V momentě kdy přirovnal lidi pomáhající uprchlíkům v táborech k nacistům, utrhlo se pomyslné ucho džbánu. Někteří se pohoršeným tónem doptávali, jak to myslel, sociální pracovnice sedící za mnou se rozčileně postavila a začala něco velmi rychle a pro mě nesrozumitelně německy říkat. Celým sálem to rozjitřeně bzučelo. Organizátorům se situaci sice podařilo uklidnit, ale vlna nesouhlasu s projevem mluvčího byla jasně patrná. V momentě kdy Yasaman nebyla v roli dotazované organizátorky, ale v roli kamarádky při běžném hovoru, lišil se nejenom způsob, jakým mluvila, ale i to, jak celou situaci popisovala.

Na tomto příkladu lze jasně pozorovat důležitost, kterou při celém vnímání dané skutečnosti sehrálo zúčastněné pozorování a má účast na akci.

Kdybych informace získávala pouze pomocí rozhovoru a akce se nezúčastnila, pravděpodobně by se neuskutečnil neformální rozhovor, který zde komparuji s formální výpovědí a neměla bych ani představu o reálných rozměrech nedorozumění a atmosféře, která na akci panovala.

1.4 Vzorkování

V Giessenu, kde jsem byla na Erasmu, mi při vstupu do terénu byla nápomocná Yasaman, dívka pomáhající s integrací zahraničních studentů a také zakládající členka organizace Now You Talk. Ta se díky svému rozhledu a obeznámenosti s tématem i ostatních zainteresovaných lidí stala mou klíčovou informátorkou (Soukup 2014, s. 97). Po bližším seznámení se s činností organizace jsem chtěla dosáhnout vyšší výpovědní hodnoty o fungování organizace oslovením dalších dobrovolníků. Zvolila jsem proto další dvě organizátorky, jednu zakládající členku, druhou nově příchozí.

Stejně jako jsem v rámci triangulace využívala různých metod sběru dat, i při výběru respondentů jsem se kromě skupiny organizátorů akce zaměřila i na mluvčí z řad uprchlíků (Hendl 2005 s. 149). Díky tomu jsem získala informace o tom, jak akce působí na samotné mluvčí a co pro ně znamená. Tato perspektiva mi pomohla vytvořit si komplexnější představu nejenom o činnosti a fungování Now You Talk, ale i o jejím dopadu.

U výběru participantů jsem však byla limitována jazykovými schopnostmi. Přestože částečně ovládám německý jazyk, hlavním jazykem mého výzkumu byla angličtina. Zatímco s výběrem participantů z řad dobrovolníků nebyl žádný problém a všichni mluvili slušnou angličtinou, u participantů z řad uprchlíků jsem byla limitována jak svými, tak i jejich jazykovými schopnostmi. Někteří mluvčí nehovořili dobře anglicky a někteří neuměli anglicky vůbec.

Úroveň německého jazyka se také různila. Z důvodů proveditelnosti jsem proto volila mluvčí, se kterými jsem byla schopná komunikovat v angličtině. Provádět interview v němčině kde by ani jedna strana nemluvila dobře, jsem nepovažovala za vhodné. A s uprchlíky, jejichž úroveň němčiny byla velmi dobrá, by pro mě, jakožto nerodilého mluvčího s nepříliš vysokou úrovní německého jazyka, bylo velmi náročné dotazovat se a chápat význam sdělení za slovy. Informátory z řad uprchlíků jsem tedy vybírala na základě jejich schopnosti hovořit anglicky.

Samotné akce Now You Talk byly v naprosté většině případů dvojjazyčné. Někteří mluvčí si pro svůj projev vybrali němčinu, většina z nich však mluvila anglicky. Jeden mluvčí pak dokonce mluvil arabsky a s překladem mu pomáhal jeden zaměstnanec Lokal International. Pokud to bylo nutné, organizátoři projevy překládali z angličtiny do němčiny. Na jedné akci, kterou jsem navštívila, to pak bylo také naopak, z němčiny do angličtiny.

Moje znalost němčiny, která není perfektní, tedy byla určitým hendikepem v momentech, kdy přes sebe mluvilo více lidí najednou. Na druhou stranu však byla moje jazyková schopnost dostatečná, abych porozuměla většině projevů. Pokud jsem však náhodou něco nezachytila, byli mi nápomocní organizátoři, nebo samotní mluvčí, kterých jsem se mohla po skončení akce přeptat.

1.5 Etické otázky

Téměř okamžitě po vstupu do terénu jsem jednotlivé účastníky výzkumu informovala o své roli antropoložky i o tom, že budu v Giessenu provádět terénní výzkum. S tím, jak se vyjasňovala má představa, jsem oslovovala další účastníky, které jsem o svém působení taktéž bezprostředně informovala. Snažila jsem se vysvětlit srozumitelnou formou, v čem bude můj výzkum spočívat, s jakými technikami se mohou setkat a k čemu bude výzkum sloužit, tedy že bude podkladem pro tuto bakalářskou práci. Ode všech zainteresovaných osob jsem měla informovaný souhlas a věděli o mé činnosti (Soukup 2014, s. 135). Přestože mi nebylo úplně příjemné, vytvořit prvotní kontakt oznámením toho, že můj zájem je více či méně zjištěný, myslím si, že to byla správná volba. Především jsem tak mnoha nepříjemným situacím, které by mohly nastat, kdybych své intence nějakým způsobem tajila. Mé dotazování ani zapisování průběžných poznámek tak nevyvolávalo v průběhu mého pobytu překvapení.

Také jsem jednotlivým informátorům slíbila zachování anonymity, proto se na stránkách této práce setkáte pouze s jejich pseudonymy. Kvůli otázkám důvěrnosti a dohledatelnosti jednotlivých respondentů, byl změněn i název organizace, kterou se v této práci zabývám. Název jsem se přitom snažila pozměnit a vytvořit tak, aby vyznění vyvolávalo podobný obraz v mysli čtenáře, jako název původní. Hlavním motivem pro vytvoření pseudonymů je zabránit případné újmě účastníků výzkumu (Švaříček et al. 2007, s. 45).

Kromě toho jsem se po celou dobu snažila zachovávat zdvořilé a přátelské vztahy s jednotlivými účastníky. Díky tomu byli účastníci ochotnější zapojit se do výzkumu. Zejména uprchlíci byli velmi vstřícní a dle reakcí až vděční, že s nimi mám zájem udělat rozhovor a vyslechnout jejich pohled na věc.

2 Situace v Německu

Počet žádostí o mezinárodní ochranu v roce 2014 v České republice činil 1 156 osob, tedy o 449 osob více, než v předchozím roce. Podle údajů Ministerstva vnitra se jednalo zejména o žadatele z evropských zemí, nejvíce lidí pak pocházelo z Ukrajiny, Ruska, Vietnamu, Běloruska a v posledním období i ze Sýrie a Kuby (Život cizinců v ČR 2015, s. 11).

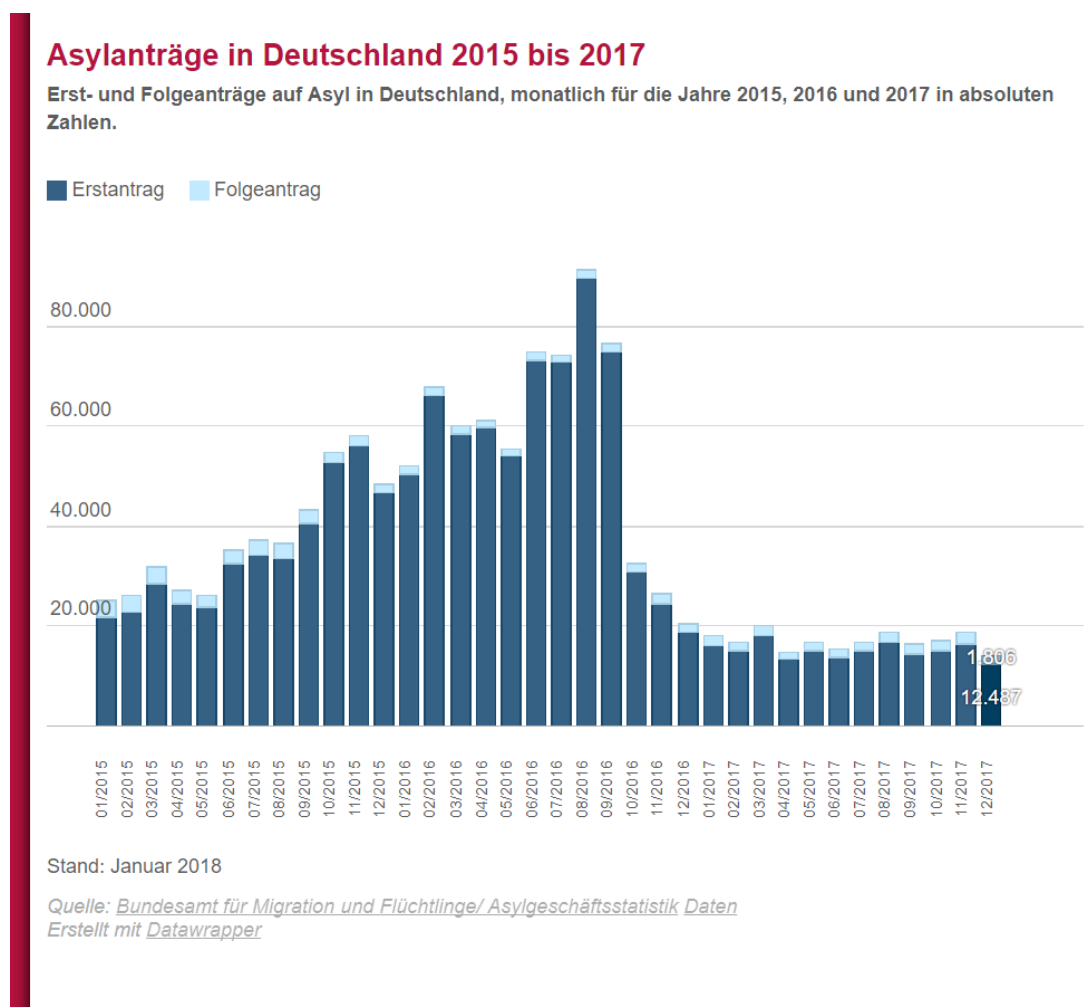
Ve stejném časovém úseku, tedy v roce 2014, zaznamenala Spolková republika Německo nárůst v počtu obyvatel v porovnání s předchozím rokem o 0,5 %, tedy o 430 000 lidí. Přitom v roce 2014 zemřelo v Německu o 153 000 více obyvatel, než se narodilo. Nárůst tedy můžeme zcela zřejmě přičítat počtu přistěhovalců. Na konci roku vzrostl počet cizinců žijících ve Spolkové republice Německo o 7% v porovnání s rokem 2013. Největší přírůstek obyvatelstva v absolutních číslech připadá na Bavorsko, Bádensko-Württembersko a Severní Porýní-Vestfálsko a nejvyšší relativní přírůstek na Berlín, Hamburk, Bádensko-Württembersko a Hesensko (Německá ekonomika v září a říjnu 2015, s. 2).

Příchod takového množství imigrantů, uprchlíků a žadatelů o azyl do země znamenal nutné změny ve fungování a organizaci celé společnosti. Zatímco v roce 2015 se pozornost zaměřovala především na nově příchozí, jejich organizaci, přijímání, registraci a urychlení azylového procesu, v roce 2016 se přesouvala spíše k rozřazení příchozích do jednotlivých obcí, integraci a dobrovolnému, či nucenému přesunu odmítnutých žadatelů o azyl do jejich vlasti (Migration, Integration, Asylum 2017, s. 5)

V roce 2015 požádalo o azyl v Německu 476 649 lidí. A žádosti o azyl byly nejvyšší právě v roce 2016, kdy jsem v Německu pobývala i já (Bundeszentrale für politische Bildung, online).

Graf: Žádosti o azyl v Německu v letech 2015 až 2017

Počáteční a následné žádosti o azyl v Německu, měsíčně za roky 2015, 2016 a 2017 v absolutních číslech (Bundeszentrale für politische Bildung, online).

Příchod tak obrovského množství lidí do Evropy v tak krátkém časovém období bývá často označován za „největší humanitární krizi“ a i německá kancléřka Angela Merkelová ji, dle Guardianu, označila za skutečnost, která bude formovat tuto dekádu (Holmes, Castaneda 2016, s. 12).

S příchodem migrantů a uprchlíků, nebo respektive s postojem odpůrců migrace, se váže také další pro Německo palčivá skutečnost- určení identity, domoviny (Heimat) a hrdosti. Nacionalismus a vyzdvihování vlastního

národa bylo v Německu dlouhá léta tabu zejména kvůli spojitostem s nacistickou historií, kterou to asociuje. Nejenom, že byly tabu veškeré verbální projevy nacionalismu, nemístné bylo i zobrazení německé vlajky (Shalal 2017).

„National pride became acceptable for the first time since the Nazi era during the summer of 2006, when Germans reveled in their hosting of the soccer World Cup by waving flags long associated only with the far-right“ (Shalal 2017).

Tato zdrženlivost ohledně národní hrdosti dokonce prostoupila i do akademické sféry, nebo pop kultury. V německém jazyce se, například, nepoužívá označení rodný jazyk pro němčinu – tedy Muttersprache, na místo toho se používá politicky a genderově korektní sousloví první jazyk (Erste Sprache).

„Dnes jsem v hodině říkala něco o rodném jazyku a použila Muttersprache, tak jak jsem se to někdy musela naučit a tak, jak se to používá v češtině i v AJ (mother tongue). A učitel mě hned opravil, že se to neříká. To mě překvapilo, protože vím, že jsem se to musela naučit někdy ve škole, němčinu neumím natolik, abych si nějaká slova vymýšlela, nebo domýšlela, tak jsem se ho zeptala, jak to? Řekl, že to odkazuje k nacismu, holokaustu a situaci v Německu za druhé světové války a že v němčině se to k popisu němčiny prostě nepoužívá“ (Terénní deník, 15. 5. 2016).

V pop kultuře zase můžeme nalézt zmínku o národní hrdosti v písni Be Deutsch (Achtung! Germans on the rise), ve které zpívá Jan Böhmermann, zpěvák kapely Rammstein: „Say it clear, say it loud, we are proud of not being proud!“. Celá píseň pak pojednává o současné migrační krizi, ale často

se odkazuje i k německé historii nezvratně spojené právě s nacismem (Be Deutsch 2016).

Způsob, jakým o uprchlících mluvíme, výrazně připomíná dobu před druhou světovou válkou. I přes neustálou edukaci o hrozbách nacionalismu a připomínkách holocaustu a druhé světové války, je možné v současné době na ulici zaslechnout takové věci, které by byly dříve naprosto nepřijatelné. To samo o sobě ukazuje na zhoršení společenské situace v Německu (Browning 2002).

O tom vypovídá také příběh 33 leté Dorothey Suh, jejíž rodiče přišli do Německa z Jižní Korei dva roky před jejím narozením. *„Stung by recent experiences - including a neighbor yelling “Foreigners out,” Suh is actively planning to emigrate. „Germany is my home. I don’t want to leave, but I’m starting to feel like a stranger in my own country,” Suh said.“* (Shalal 2016).

2.1 Společenský kontext

Vliv uprchlické krize můžeme sledovat ve změně společenské atmosféry, a z té vycházejících výsledků voleb. V době mého pobytu probíhaly v Německu zemské volby, ve kterých získala významné procento hlasů politická strana AfD (Alternative für Deutschland), která se vyznačuje svým jasným protiimigrantským přístupem. Dle průzkumu však AfD získalo až tři čtvrtiny hlasů od lidí, kteří protestují proti postoji zavedených stran a jejich zahraniční politice, pouze jedna čtvrtina lidí volila AfD kvůli jejich programu (Černohorský 2016). V Hesensku získala strana AfD cca 12% voličských hlasů. V Giessenu byly následně výsledky voleb hojným tématem diskuzí, jak ve škole ve výuce, tak mezi jednotlivými uprchlíky.

„Učitelka v kurzu němčiny dnes byla úplně rozhozená. Přišla později a vyprávěla nám, jak je to úplně neuvěřitelné. Že na ulici zaslechla nějaké lidi bavit se o uprchlících. To co říkali a jak to říkali, by bylo před desíti lety úplně nemyslitelné vůbec vyslovit nahlas. A teď se ta atmosféra a hranice celkově úplně mění. Obzvlášť teď po volbách. Prý to vůbec nechápe, tak vysoké procento. Do dneška si říkala, kdo je proboha volí, vždyť nikoho neznám, ale když je teď slyšela veřejně se bavit, má z toho prej snad ještě horší pocit“ (Terénní deník, 5. 4. 2016).

„The election results...it made me feel shocked. Like in Giessen. I was like: That's impossible... For Giessen. For the other parts maybe I expected some percentage. But in here... I mean I am here for seven months and half and I just, there was just a once guy who was really racist, but normally I don't find any racist people. Or maybe they don't show me their racism, that they have, but Giessen is different. At least I thought. Now I don't know. I didn't expect this.“ (Terénní deník- rozhovor s Malikem, uprchlíkem navštěvujícím akce organizace an.ge.kommen, 30. 4. 2016)

Překvapení uprchlíků, ale i obyvatel města odpovídá situaci, kterou ve svém textu *Representing the „European refugee crisis“ in Germany and beyond* popisují Holmes a Castaneda (2016). Ti hovoří o neznámé budoucnosti Německa, které v sobě mísí jak tendence směřující ke xenofobii, tak i Willkommenskultur (vítací kultuře). Zabývají se také směřováním Evropy obecně a její orientací co se mezinárodních vztahů a vztahů vůči světu týče. A stejně tak, jako se různí názory veřejnosti, liší se i názory v rámci politické sféry i jednotlivých stran. Mnoho členů CDU (křesťansko – demokratické strany, jejíž představitelkou je Angela Merkelová), kritizovalo příliš vstřícný přístup Merkelové, konkrétně její prohlášení, že Německo přijme všechny Syrské uprchlíky včetně těch, kteří nepožádali o azyl v první zemi Evropské unie, do které vstoupili (Holmes, Castaneda 2016, s. 14).

Výsledky zemských voleb a následný šok mých respondentů ukazuje, jak rychle a neočekávaně se situace a společenská atmosféra mění. Výrazná polarita názorů by pak mohla naznačovat, že jako Evropa stojíme na křižovatce a naše následující rozhodnutí a postoje určí naše směřování do budoucna.

2.2 Lokalita

Terénní výzkum, ze kterého v této bakalářské práci vycházím, jsem prováděla v době svého zahraničního studijního pobytu. V České republice nemáme v současnosti s uprchlictvím velké zkušenosti. Proto pro mě, po ujasnění zaměření výzkumu, bylo Německo velmi zajímavou lokalitou. Konkrétně město Giessen jsem ke svému výzkumu vybrala z toho důvodu, že jsem na místní univerzitě studovala v rámci zahraničního studijního pobytu Erasmus +. Kromě toho se zde nachází rozřazovací tábor pro uprchlíky. Tato lokalita proto pro mě byla dostupnější než kterákoli jiná v Německu. Německo jako takové se potom pro terénní výzkum zabývající se uprchlictvím a migrací nabízí už množstvím nově příchozích lidí, kteří do něj v období tzv. „migrační krize“ dorazilo. Ze stejného důvodu by se jistě nabízely i země jako Itálie, Řecko, Španělsko, či Turecko, zde jsem ale volila podle svých jazykových schopností. Ze střední školy mám základy německého jazyka, a i když mi jako hlavní komunikační jazyk používaný pro získávání dat sloužila angličtina, alespoň částečná znalost němčiny se ukázala být velmi užitečnou.

Přijímání lidí z jiných zemí však v Německu není otázka pouze posledních několika let. Již v minulosti v Německu žádalo o azyl, nebo našlo domov mnoho lidí z jiných zemí, např. významná menšina Turků, kteří do Německa

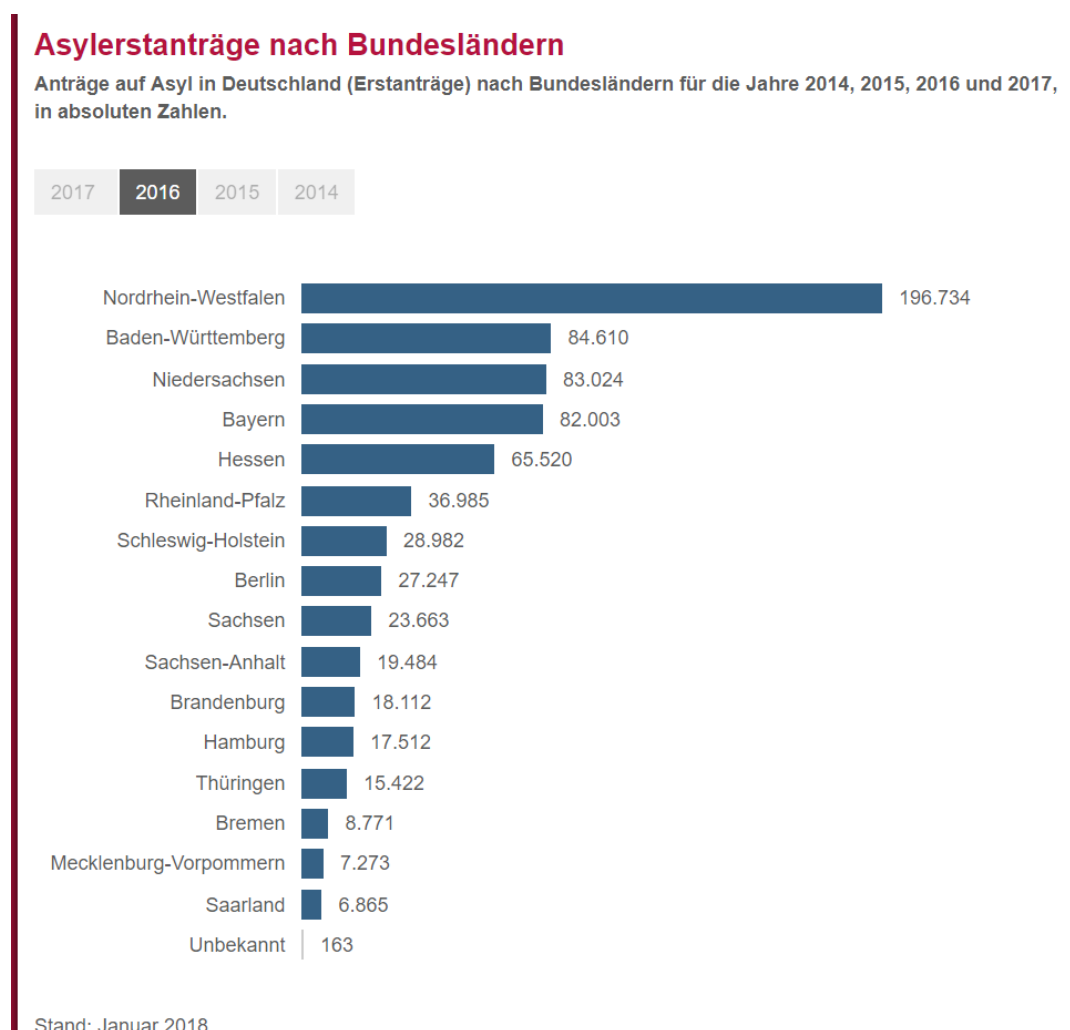
přišli jako tzv. Gastarbeiters – zahraniční pracovníci/dělníci. Ti se měli původně po ukončení pracovního poměru vrátit zpět do své země, často však v Německu založili rodiny a zůstali v něm. Na rozdíl od Česka další uprchlíci a migranti do Německa přicházejí i nadále.

Město Giessen, kde jsem výzkum prováděla, se nachází v Hesensku. Spolková země Hesensko přijala v roce 2016 pátý nejvyšší počet žádostí o azyl v celém Německu.

Graf: Azylové žádosti federálních států

Žádosti o azyl v Německu (původní žádosti) federálními státy pro roky 2014, 2015, 2016 a 2017 v absolutních hodnotách.

(Bundeszentrale für politische Bildung, online)

Giessen je menší univerzitní město s asi osmdesáti tisíci obyvatel, ve kterém se nachází tzv. American camp. Bývalá americká vojenská základna, ve které po druhé světové válce přebývalo kolem pěti set vojáků, je v současnosti využívána jakožto tábor pro uprchlíky. V Americkém kempu v době současné migrační krize společně přebývalo až pět tisíc mužů, žen i dětí uprchlíků pocházejících z různých zemí. Tedy desetinásobek lidí, než pro které byla základna původně určena (Hall 2015). Americký kemp slouží jako zařízení, kam přicházejí všichni uprchlíci, kteří budou následně ubytováni v celém Hesensku v rámci umisťování a přerozdělování žadatelů o azyl.

Mechanismus přerozdělování migrantů mezi jednotlivé německé spolkové země na základě tzv. Königsteinského klíče (v procentech)

Spolková země	Bavorsko	Bádensko	Sasko	Durynsko	Hesensko	Porýní	Sársko	Vestfálsko	Dolní Sasko	Anhaltsko	Braniborsko	Berlín	Brémy	Šlesvicko	Meklenbursko
Počet migrantů (%)	15,3	12,9	5,1	2,7	7,3	4,8	1,2	21,2	9,4	2,9	3,1	3,0	0,9	3,4	2,0

(Bělka, iDnes.cz 2016)

V American campu tedy často čeká obrovské množství lidí, kteří nevědí, zda jim povolení k pobytu, nebo azyl bude přidělen. Kromě toho však nevědí ani kam a kdy budou z American campu přemístěni. To vše přispívá k napjaté atmosféře a různým sporům mezi obyvateli kempu.

„Jeden ze spolužáků – uprchlík – dnes v hodině říkal, jaké to bylo v American campu. Že jich tam žilo strašně moc, žádné soukromí. Ale že nejhorší z toho bylo, že nikdy

nevěděli, jak dlouho tam zůstanou, nebo kdy je přesunou. Nemohli si nic plánovat. Vůbec nic, ani základní úkony třeba na týden dopředu. Prostě pak přijely autobusy a oni jim řekli, kdo má jet. A teprve tehdy se dozvěděli, kam budou přiděleni“ (Terénní deník, 15. 5. 2016).

Kemp zde byl už dlouho před současnou migrační krizí a dlouho před ní se také používal jako místo, kde uprchlíci a budoucí azylanti čekali na umístění v Hesensku. Historie města je tak s migranty, uprchlíky a přistěhovalci provázaná. V důsledku toho je možné, že atmosféra a ohlasy místních obyvatel mohou být částečně odlišné od okolních měst, nebo dokonce od celého Německa. Obyvatelé města jsou na přítomnost cizinců zvyklí i z toho důvodu, že místní univerzita má uzavřená četná partnerství s univerzitami po celém světě. Pravidelně se zde proto nachází skupiny zahraničních studentů.

V době mého pobytu v Giessenu jsem se seznámila také se spolužačkou Anikou, Němkou, která studovala přes výměnný program Erasmus jeden semestr v Hradci Králové. Všimla si rozdílu mezi českým prostředím a tím německým, resp. Giessenským.

„Here in Giessen we have a lot of open minded people [...] But what I experienced in Czech Republic is you go to the street and you see a lot of Czech people...when I go here, I arrive here at the train station and I go home and I see, I don't know, every second person who crossed me is not a German or speak different language or whatever and then I, at this moment, I recognized that I didn't see this in the Czech Republic. I don't know, here it's way more multicultural and you don't have this in Czech“ (Terénní deník- rozhovor s Anikou, 30. 4. 2016).

Její postřeh se shoduje i s mou zkušeností. Přes to, že v České republice samozřejmě potkávám i cizince, rozhodně se nejedná o každého druhého člověka, kterého na ulici minu. Výjimkou by mohla být Praha, to je ovšem dáno velkým množstvím turistů, což rozhodně není případ Giessenu. Domnívám se, že právě homogennost, o které Anika v souvislosti s Českou republikou mluvila, může být jedním z důvodů ostražitosti vůči cizincům, kterou v českém prostředí sledujeme. Zároveň věřím, že popis Giessenu jakožto místa, kde můžete cizince potkat naprosto běžně, pomáhá čtenáři vytvořit si reálnější představu o městě, v němž jsem výzkum prováděla, a o atmosféře, která v něm panovala.

3 Informátoři/ky a participantí/ky

Yasaman sehrála v mém výzkumu zásadní roli. Byla první informátorkou, která se mnou při výzkumu spolupracovala a uvedla mě také do terénu. Je zakládající členkou organizace Now You Talk. Kromě toho se zapojuje i do jiných dobrovolnických aktivit, mimo jiné působí v organizaci pomáhající zahraničním studentům v začlenění se do chodu univerzity a pořádající víkendové výlety, nebo jiné volnočasové aktivity. Díky našemu seznámení jsem se dozvěděla i o Now You Talk, která se stala mým výzkumným zájmem. Yasaman studuje na místní univerzitě geografii se zaměřením na lidskou geografii. Svou závěrečnou práci zaměřuje na územní migraci obyvatel. K tomu ji dovedla právě práce s uprchlíky nejenom v organizaci Now You Talk. Narodila se v Berlíně, otec pochází z Egypta. Je jí 29 let.

Alekya je další zakládající členkou organizace Now You Talk a působí v ní od samého počátku. V době mého pobytu se na plánování a organizování akcí podílela společně s Yasaman nejvíce. Studuje sociologii a pedagogiku, je jí 19 let. Rodiče pocházejí z Turecka, Alekya už se však narodila v Německu.

Sara působila v organizaci Now You Talk v době mého pobytu teprve krátkou dobu. K původním dobrovolníkům se přidala v listopadu 2015. Je jí 20let a pochází z Velké Británie. V Giessenu pobývala jeden rok v rámci programu Erasmus.

Ali je jedním z uprchlíků, který promlouval v době mého pobytu na akci Now You Talk. Před odchodem ze Sýrie studoval na univerzitě chemické inženýrství. Jeho škola však byla nejprve vojensky obsazena a později zavřena. Město Homs, ve kterém žil, bylo vybombardováno. Do Německa přišel v roce 2015 jako uprchlík. Později získal roční povolení

k pobytu, u kterého je možnost prodloužení. V Německu navštěvoval kurzy němčiny. Kvůli neznalosti jazyka a svému statusu nemohl studovat ani pracovat. Je mu 22 let.

Nolah přišla do Německa před dvěma lety společně se dvěma dětmi za svým manželem. Pochází ze Sýrie, kde pracovala deset let jako učitelka angličtiny. Žije v menší vesnici kousek od Giessenu, kde navštěvuje kurzy německého jazyka. Kromě toho je činná i na místním úřadě, kde pomáhá s organizací aktivit či kurzů pro ostatní uprchlíky. Píše články do místních novin a po účasti na Now You Talk začala pořádat i workshopy a debatní kroužky pro ženy, jak z řad imigrantek, tak i Němek. Nolah je 37 let a o Now You Talk se dozvěděla od svého učitele němčiny. Její manžel, původně grafický designér, se naučil němčinu a nyní po rekvalifikačním kurzu pracuje v pekárně.

Fatha pochází ze Sýrie a je jí 25 let. V Sýrii studovala biologii, po dvou letech studia však kvůli zhoršení situace zanechala a odešla do Saudské Arábie, kde žila dva roky. Tam ovšem nemohla pokračovat ve studiu ani legálně pracovat a z toho důvodu odešla do Německa. Momentálně pracuje jako malířka portrétů, překladatelka, spolupracuje s médii a pracuje v živé facebookové talkshow. Její interview viděla Yasaman a kontaktovala ji.

Přes dobrovolníky jsem se seznámila jak s uprchlíky, tak s činností organizace. Jejich pozice gatekeeperů, jak tento pojem popisuje Eriksen, však tkví také v tom, že všichni organizátoři akce Now You Talk pocházejí ze smíšeného či jiného kulturního prostředí. Kvůli svému vizuálně odlišnému vzhledu, nebo například použití jiného jazyka můžou být často zařazeni do skupin s lidmi, se kterými je nepojí ani původ, ani žádné jiné vazby. V současné situaci se často i na ně, jedince narozené v Německu, vztahuje proticizinecká rétorika. Zároveň jim však tato skutečnost může

pomoci s empatickým vcítěním se do situace, ve které se uprchlíci nachází a tím pádem i v kontaktu s nimi (Eriksen 2012, s. 111).

„I have made bad experiences at school and at work, where I had to defend myself because of racist people who had made bad experiences with turkish people. These days where hate and racism gets bigger and bigger I try to be openhearted to everyone. But of course sometimes it doesn't work... like, I keep trying but if people talk about politics for example they put me in a mind box and think that my nationality, my roots or the political situation in Turkey also represents my individual values. I am against that kind of prejudice but must face it everywhere. And that's stupid, because these people won't listen even though you try to explain them... they already decided“ (polostrukturovaný rozhovor s Alekyí, 23. 4. 2017).

Odlišný původ dobrovolnic byl zřejmý a ani ony se jím nijak netajily. Ani jedna z nich to však neuvedla jako důvod toho, proč se zapojila do akcí zaměřených na uprchlíky.

4 Činnost organizace

4.1 Počátek fungování

Počátek organizace Now You Talk – geflüchtete kommen zu Wort (Teď mluvíš ty – uprchli, aby se dostali ke slovu; překlad autorky) se datuje k přelomu let 2014 a 2015, kdy vznikla jako součást studijního projektu „Planung einer interkulturellen Veranstaltungen“ (Organizace interkulturní akce) na místní univerzitě Justus–Liebig– Universität Gießen. Předměty zaměřené na interkulturní porozumění a komunikaci na univerzitě nejsou výjimkou. Některé kurzy jsou dokonce zpřístupněny i uprchlíkům, kteří nejsou a nemůžou být řádnými studenty. Sama univerzita tak v těchto případech působí jako místo, kde se můžou tváří v tvář setkávat uprchlíci, žadatelé o azyl i studenti. V kurzu, který zahrnoval výše zmíněný projekt, se pak seznámily i zakladatelky organizace Now You Talk. Každotýdenní setkávání na hodinách vyústilo ve vytvoření týmu tří studentek, které po zbytek semestru pracovaly na tvorbě konceptu celého projektu. První akce, která proběhla v lednu roku 2015, znamenala velký úspěch. Dorazilo na ni totiž přes 250 posluchačů. Právě úvodní úspěch byl potom jedním z faktorů, který rozhodl o dalším fungování a rozrůstání organizace. Tím dalším pak byly ohlasy od samotných účastníků a mluvčích.

„I noticed that refugees were thankful to get the chance to share their story, to get in contact with locals and having a good evening. That was motivation enough for me.“ (polostrukturovaný rozhovor s Yasaman, 20. 4. 2016)

Do organizace úvodního projektu byly tedy již z podstaty věci zapojeny také univerzitní subjekty a další lidé či organizace, kteří společně s univerzitou spolupracují. Akce se konala v prostorách univerzitního kampusu, v komunitní mezinárodní budově Lokal International.

Zatímco jiné projekty, na jejichž organizaci se podílelo mnohonásobně víc organizátorů, nezaznamenaly příliš velký ohlas, úspěch první akce Now You Talk ohromil nejenom organizátorky, členy univerzity, ale také majitelku a pracovníky tohoto místa.

„And Justine (majitelka Lokal International, poznámka autorky) was very surprised that we had on the first event 250 people. She was "fuck yeah". And I think if you make something with your heart, the right ways will find people.“
(rozhovor s Yasaman, 10. 5. 2016)

Ač měla hned první akce velký úspěch, nebylo jednoduché ji naplánovat a zorganizovat. Na samém počátku totiž znala Yasaman pouze jednoho uprchlíka. To samo o sobě pro ni a celý tým bylo impulsem k zamyšlení.

„I was asking myself why I don't have many contacts with refugees. And then it's you don't go the street and say hey! You are refugee or what? [...] Yes, and we talked to ourselves and said if this is our case, and we think we are open and interested, it might be like that with others too...“ (společný rozhovor s organizátorkami Now You Talk, 10. 5. 2016)

Tuto myšlenku pak shodně označily za velmi důležitou hlavně v momentech, kdy si nebyly jisté dalšími plány, tím, zda jsou nápady vhodné a jestli bude akce užitečná. Touha nějak změnit situaci, ve které všichni vědí o uprchlících všechno, ale nikdo žádného nezná, je dovedla až k realizaci činnosti.

Klíčové však bylo navázat první kontakt s uprchlíky. K těm se dostaly oklikou, přes známou známé, která s uprchlíky udržovala přátelské vztahy, chodila s nimi na večere, do kina a podílela se na dalších společných aktivitách. Sehrála tak pro organizátorky roli gatekeepera a další uprchlíci se začali přidávat jako u efektu sněhové koule. Jeden řekl o akci pořádané organizací Now You Talk kamarádům, ten to řekl jiným známým

a povědomí o činnosti se postupně šířilo. Stejně tak organizátorky získávaly další kontakty na uprchlíky. Začátek akcí Now You Talk rozšířil nabídku organizací podporující uprchlíky a umožnil navázání vzájemného kontaktu mezi nimi a místními.

4.2 Současná situace a plány do budoucna

Ve chvíli kdy jsem z Giessenu odjížděla, čítala organizace, vyjma mě, čtyři dobrovolníky. V dnešní době se organizace skládá z pěti dobrovolníků – tři jsou zakládající členky, další dva se k organizaci připojili v akademickém roce 2016/2017 poté, co se seznámili s činností organizace i dobrovolnic na akci „Dein Engagement zählt“ (Tvé zapojení se se počítá).

Každoročně se dobrovolníci snaží zorganizovat dvě až tři akce, v roce 2016 to byly akce dokonce čtyři. Každý z dobrovolníků se přitom snaží podílet na plánování jednotlivých večerů a těch se také účastní. Plánování ovšem zabere nemalé množství času a už u něj se projevuje mírná nesourodost v rámci skupiny dobrovolníků.

„We are spontaneous group but it takes a few weeks or a month to plane every detail“ (polostrukturovaný rozhovor s Alekyí, 23. 4. 2017).

„For an event. You should plan at least two months, better three or four“ (rozhovor s Yasaman, 20. 4. 2017).

„I don't really participate in planing that much in advance. I mostly do the things the others tell me to do and not really initiate it. So I basically help the most few hours before the event. Or during it“ (polostrukturovaný rozhovor se Sarou, 6. 5. 2017).

Rozdílné představy o délce příprav odrážejí úroveň zapojení a množství odvedené práce. Jedna dobrovolnice tvrdí, že akce připravuje pár týdnů a další, že pár měsíců. Je tedy zřejmé, že velkou část udělá ta, která akci připravuje déle, ještě před tím, než se k ní přidají ostatní. I v dalších oblastech činnosti postupně vyvstávaly problémy. Za celou dobu mého pobytu v Německu a činnosti v organizaci Now You Talk jsem se setkala se třemi ze čtyř dobrovolnic, které v organizaci působily. Jednu ze zakládajících členek ani jednou nepotkala. Žádné akce, která za dobu mého pobytu proběhla, se nezúčastnila. O její existenci jsem věděla jen od ostatních a ze společných konverzací probíhajících přes aplikaci WhatsApp.

Jak už mnou používané slovo dobrovolnice implikuje, jde o skupinu studentek, které se organizaci věnují ve svém volném čase a bez nároku na jakoukoli finanční odměnu. Činnost či nečinnost, úspěšnost či neúspěšnost a míra zapojení tedy závisí čistě na odhodlanosti, dobré vůli a zodpovědnosti jednotlivých členů. Nedá se proto nijak vymáhat aktivnější přístup. Svým způsobem je tak dobrovolnost, se kterou se všichni na akcích podílejí, svazující. Pokud by ve skupině panovala nepříjemná atmosféra, kde by si jednotliví členové vyčítali nepřítomnost, nebo malé zapojení, mohlo by to vést k rozpuštění celé skupiny a tím pádem i konci fungování akcí Now You Talk. Jakkoli je neformálnost jak v komunikaci, tak i v rozdělení činností pochopitelná a vlastně i vyžadovaná, vede také k určité skryté nespokojenosti a frustraci. Ti, kteří toho trvale dělají více než ostatní, jsou demotivováni, odmítají dělat stejně velké množství práce jako doposud, a to vede k nerovnováze.

„We organize events every half a year but it depends on how many time everyone has and how the social situation develops“ (polostrukturovaný rozhovor s Alekyí, 23. 4. 2017).

Během mého pobytu dobrovolníci řešili budoucnost neformální organizace Now You Talk. V podstatě se nabízely tři varianty, zaštitit činnost Now You Talk pod hlavičku univerzity, nechat organizaci registrovat jakožto oficiální neziskovou organizaci, nebo pokračovat v činnosti jakožto neformální organizace, tak jako doposud. V prvním případě by Now You Talk získala jakousi věrohodnost, prestiž, která by plynula z nově nabyté role univerzitního projektu. Univerzita s činností pomáhá již od samého začátku a celá akce vzešla z univerzitní pudy. Na druhou stranu by však jednotliví dobrovolníci přišli o značnou míru autonomie. Různá důležitá rozhodnutí by museli konzultovat, a jakožto univerzitní projekt by univerzitu bezprostředně reprezentovali a museli by dbát na její pověst.

V případě druhé varianty by mohli dobrovolníci čerpat příspěvky na činnost od německé vlády, což by mohlo pomoci v rozvoji a šíření akce. S oficiálním zřízením neziskové organizace by se ale také vázala byrokracie. Kromě toho musí mít organizace dle nařízení minimálně pět zakládajících členů, což Now You Talk nesplňovala.

Yasaman byla v podstatě neformální vůdkyní. Ve skupině lidí se spoustou nápadů, kteří by byli ochotni pracovat a připravovat akce, byla právě ona tou, která dotahovala nápady až k realizaci. V momentě kdy se Yasaman do chodu nemohla naplno zapojovat tak, jako doposud, činnost skupiny dočasně ustala.

„[...] it was just too much for me with stress with family, university and Now You Talk. I have to write my thesis and stuff so I decided that I had to do my university first and take brake from Now You Talk. Unfortunately the other group members do nothing for Now You Talk...It's bit sad. Or dissapointed. Cause I'm not just me, the Now You Talk. There are also the others. But I always tried even if I had many

things and now it looks like they don't. But it's ok. I'm still helping refugees in private, so I'm cool with that..." (neformální rozhovor s Yasaman, 27. 10. 2017).

Zatím poslední akce Now You Talk tak proběhla v červenci minulého roku (2017) a pokračování v činnosti zatím není jasné.

5 Mluvčí a organizátoři

5.1 Mluvčí a Now You Talk

Po výsledcích zemských voleb byla situace napjatá. Změny vnímali zejména uprchlíci, kteří měli i dříve omezený kontakt s veřejností. Jednotliví organizátoři akcí Now You Talk a dalších neformálních či neziskových organizací jako například an.ge.kommen byli mnohdy jedni z mála lidí v Německu, se kterými měli uprchlíci lidský kontakt. Dobrovolníci v těchto organizacích pomáhají uprchlíkům s administrativní činností, právním poradenstvím či komunikací s úřady. Na druhou stranu jsou také pojícím článkem mezi uprchlíky a širokou veřejností. Jednotlivé akce Now You Talk vytváří jakousi platformu, kde uprchlíci dostávají prostor hovořit, reflektovat své názory na dění nebo vyprávět svůj životní příběh. Posluchači se zde zase mnohdy setkávají poprvé tváří v tvář s uprchlíky. Význam této organizace a práce dobrovolníků tkví tedy hlavně ve zprostředkování kontaktu a dialogu mezi uprchlíky a místními obyvateli. Organizátoři obeznámení s oběma skupinami jsou u akcí přítomni a připraveni tlumit jakékoli případné konflikty a nedorozumění. Pomáhají také překonávat jazykovou bariéru na obou stranách a vytváří bezpečné prostředí pro vzájemná setkávání. Obě strany mohou vyjádřit své názory, ale i obavy.

„ – (woman in audience) In Germany there are a part of „Welcome refugees“ people, but also people who are afraid. What can refugees do, to stop the fear?

→ (Ali refugee speaker) I say learn languages, join the normal life...

- (another audience) But it's the problem. And difficult. Many people who come don't speak English or German. How to integrate and start contact? And what about children? How should they go to school?

→ (Nolah refugee speaker) *Me, for example. I can help in this. Me and all the others, we speak arabic, but we understand and can use English and German. We can help with understanding too. We can't work until our residency and passing German courses and exams, but we already know something. We can help. We, the refugees who are longer here can help to adapt, to integrate. We don't have another home, we need to belong, so we want also to help the society. If we are in crisis, we are part of it, and we are also a part of the solution.*"

(Terénní deník, záznam závěrečné debaty na akci Now You Talk, 14. 6. 2016)

Tento úryvek ukazuje důležitost setkání uprchlíků a Němců a jejich následné diskuze. Nejenom že se posluchači o mluvčích něco dozví z jejich proslovů, ale mohou následně navázat i kontakt a naopak sdělit mluvčím své pocity, strachy, nebo se jich na něco zeptat. Odpověď Nolah poté ukazuje další rozměr možného řešení problému, které si doposud nikdo nemusel uvědomit. Otevírají se tak dveře dalším hovorům, nebo dokonce spolupráci a pomoci, která by mohla být prospěšná a přínosná pro všechny.

5.2 Vzájemné vztahy, role a pozice

Organizace Now You Talk se vyvinula ze školního projektu tří zakládajících dobrovolnic, Yasaman, Alekye a Nory. I přes to, že se předtím znaly jen od vidění, práce na společném projektu a společné nadšení je sblížilo. Postupně se k dobrovolnicím přidávali i další členové, ti se však v organizaci spíše různě střídali- jako například Sara, která pomáhala v Now You Talk po dobu svého studia v Giessenu, stejně jako já. Vztahy mezi jednotlivými dobrovolníky jsou tedy sice uvolněné a příjemné, ale jde v nich stále sledovat dynamiku a způsob jakým se vyvíjí a ovlivňují na základě situace.

Každá z dobrovolnic se na plánování akce nějakým způsobem podílí a povinnosti si mezi sebe rozdělují. Jednotlivé role a míra zapojení však nejsou předem určeny.

„We try to having no hierarchy [...] I try to mix the roles. Every decision is discussed by us. But mostly I'm in the role of knowing the speakers, talk to other people about reserve the place, do the PR“ (polostrukturovaný rozhovor s Yasaman, 20. 4. 2017).

Také vztahy a role mezi dobrovolníky a mluvčími z řad uprchlíků se různí člověk od člověka a situaci od situace. Před každou akcí jsou jednotliví mluvčí obeznámeni s předpokládaným průběhem, a pokud je to možné, setkávají se s alespoň některými organizátory v předstihu.

„Actually, the organizers were so friendly, cooperative and clear, so that everything was pre-explained before the event. I was totally aware of the atmosphere as well as all details such as: other participants, expected number of audience, and the whole program“ (polostrukturovaný rozhovor s Nolah, 25. 7. 2017)

„I didn't meet any of the organizers before the event cause we contacted over facebook only. Mainly because i live quite far away and they live in Giessen. But Yasaman explained everything to me“ (polostrukturovaný rozhovor s Fathou, 30. 7. 2017).

Jednotliví mluvčí se o akcích Now You Talk dozvídají z různých zdrojů. Fathu oslovila Yasaman poté, co viděla její interview na internetu. Nolah se o akci dozvěděla v kurzu němčiny. Její vyučující se totiž s organizátory zná. Ali na akci narazil náhodou, když ji na facebooku sdílel jeho kamarád. Jiní se o ní zase dozvěděli od ostatních uprchlíků, kteří už promlouvali, nebo se jí zúčastnili. Neprobíhá tedy žádný nábor a hledání mluvčích se nijak neavizuje. Účasti na akci však nepředchází

ani přátelství, nebo velmi blízké vztahy. Yasaman s uprchlíky zůstává v kontaktu, radí jim, pokud mají nějaké problémy a udržuje s nimi i přátelské vztahy. Uprchlíci mají k Yasaman důvěru a někteří z nich s ní dokonce soukromě probírají věci, které před posluchači nechtějí, nebo nemají odvahu říkat.

„I'm still in touch with Yasaman, one of the organizers. She is so nice!“ (rozhovor s Nolah, 25. 7. 2017).

„I had contact over facebook with one of the organizers – Yasaman, then we met and planned for the event, she helped me to make PowerPoint file, and we still have contact with each other“ (polostrukturovaný rozhovor s Alim, 6. 7. 2017).

„They don't talk about some thing to audience, but they write me, in private message to talk about it. Because maybe they are worried, or have need to just talk to somebody“ (rozhovor s Yasaman, 8. 4. 2017).

Akce se sice konají v bezpečném prostoru, ale účastní se jich poměrně velké množství lidí. Proto se všichni organizátoři snaží v průběhu jednotlivých událostí vytvořit příjemnou atmosféru a pomoci mluvčím překonat nervozitu, nebo případné technické problémy. Přes to, že v následující citaci mluví Fatha o posluchačích, jakožto o studentech, rozhodně se nejedná jen o ně. Na setkání pořádaném na faře, byla naprostá většina posluchačů středního až důchodového věku. Univerzitní klub, kde se události většinou konají, zase stojí v podstatě uprostřed obytné zóny. I díky tomu jsou akce velmi dobře dostupné všem vrstvám obyvatel, ne jen studentům.

„We never met, but Markus, Yasaman's husband waited kindly for me at the train station and accompanied me to the hotel first to leave my stuff and took me then

to the university. It felt so overwhelming for me at first when I saw all these people at the hall where they did the event. I think there were almost over 100 students or at least I felt so. Then I met with Yasaman and the other organizers. They were incredibly nice to the point where I doubted if I knew them before“ (polostrukturovaný rozhovor s Fathou, 30. 7. 2017).

Kromě atmosféry je však u jednotlivých promluv důležitá právě skutečnost, že proběhnou v rámci akcí Now You Talk. Foucault v *Archeologii vědění* (2002) mluví o tom, že nemůžeme kdykoli mluvit o čemkoli. Dokážu si velmi dobře představit, že za jiných okolností a při jiné příležitosti by se příběhy uprchlíků nemusely setkat s přijetím, nebo tolerancí. Dokonce by nemusely být ani vyslechnuty. Právě čas, místo a příležitost vypovídají něco i o tom, jak bude daná informace přijata. Na akce tohoto typu většinou nechodí lidé s jasným negativním názorem na uprchlíky, nebo migranty. Jak mi řekla Alekya při rozhovoru, *„Many people don't listen even if you try explain... they already decide“* (rozhovor s Alekyí, 23. 4. 2017). U Now You Talk se však předpokládá, že lidé v publiku poslouchat přišli a podmínky pro interkulturní dialog jsou tak vstřícnější.

Samozřejmě záleží i na tom, kdo a kde mluví. O uprchlících mnohdy promlouvají politici, novináři, nebo humanitární pracovníci. Jejich informace jsou ovšem zprostředkované. I přes jejich případnou faktickou přesnost a pravdivost můžou být odmítány. Jejich šířitel pak může být považován jen za nepovolanou osobu, která o daném tématu nemusí nic vědět, nebo příznivce migrace (a podle posluchačů a prostředí buď za vlastizrádce, „vítače“ nebo třeba idealistu). Autentické výpovědi samotných uprchlíků jsou věrohodnější a mají větší emocionální odezvu i přes to, že jim chybí autorita, kterou mají experti automaticky.

Na druhou stranu, pokud by promlouval uprchlík někde v Giessenu na ulici, váha jeho slov by zřejmě nebyla tak velká, jako když promluví zaštitěn institucí Now You Talk. Zde hraje roli i funkční umístění. Jednotliví mluvčí předstoupili před posluchače na vyvýšené pódium v čele místnosti, před dataprojektor a tváří k publiku. Už tento samotný nástup na dané místo je stavěl do role mluvčího, osoby, od které se očekává výkon v podobě proslovu, či prezentace. Bez ohledu na to, že na pódium si mohl stoupnout kdokoli, i nepovolaný člověk, který by neměl co říct. Publikem by však byl ve chvíli, kdy by před ně předstoupil, vnímán jako mluvčí, kterého si přišli poslechnout. (Foucault 2002, s. 72)

Na akcích Now You Talk jde také zajímavě vysledovat koncept moci a to hned na několika rovinách. Jednotliví mluvčí jsou v průběhu chystání celé akce a také před akcí samotnou v submisivní pozici vůči organizátorům. Ti nejprve určují, zda na akci vůbec budou mluvit, poté vysvětlují celý průběh a před samotnou akcí jim říkají, odkud budou mluvit, v jakém pořadí, jak obsluhovat techniku a následně mluvčí uvádějí.

Obě skupiny (organizátoři i mluvčí), jsou zároveň nadřazení i podřazení posluchačům. Organizátoři už ze své podstaty nějakým způsobem kontrolují průběh celé akce, tedy i to, zda posluchači dorazí, kdy mají prostory na dotazy, kdy mají naopak mlčet a poslouchat. Nadřazenost mluvčích spočívá v tom, že právě kvůli nim se celá akce organizuje a kvůli nim přišli všichni posluchači. Podřazenost vůči publiku je zase v tom, že publikum tvoří většinu osazenstva. Svým chováním a přístupem můžou posluchači narušit a pozměnit celý průběh akce. Vůči mluvčím jsou nadřazení ještě z dalšího důvodu. V naprosté většině jde o rodilé Němce, jejichž rodným jazykem je samozřejmě němčina. Mluvčí jsou uprchlíci, cizinci, kteří jsou v zemi noví a mnohdy neovládají úplně dokonale jazyk. Tento rozdíl v jazykové kompetenci je o to patrnější, že jde o projev

ve veřejném prostoru, před velkou skupinou lidí. Tedy o situaci, která je pro mnohé lidi nekomfortní i bez jazykové bariéry. Postavení mluvčích je svým způsobem degradováno už i samotným označením uprchlíci. V dnešní době má totiž převážně negativní konotaci.

V průběhu akcí, kterých jsem se během terénního výzkumu účastnila, jsem pozorovala snahu změnit určitý způsob nazírání „tzv. gaze“ na uprchlíky. Troufám si tvrdit, že se způsob jakým nahlížíme na uprchlíky a hodnotíme je, podobá tzv. postcolonial gaze. Stejně jako šlo u něj o zkreslený pohled na Afroameričany, jde nyní o podobný typ pohledu na lidi snědší pleti s arabskými rysy, hidžábem na hlavě, plnovousem... atp. O těchto lidech přemýšlíme buď jako o nebezpečí, nebo jako o obětech, kterým se má pomáhat. Uprchlíci jsou tak pro většinu lidí buďto ztělesněním hrozby, nebo naopak potřebných obětí, kterým musíme pomoci. Ani jeden z případů se však nezabývá samostatnými lidmi, jejich schopnostmi, či osobnostmi. Právě na akcích Now You Talk však můžeme vidět rozdílnost jednotlivých uprchlíků a slyšet jejich životní příběhy (Parusníková 2000, s. 135).

Tato podkapitola ukazuje, jak je pro uprchlíky obtížné vstoupit do veřejného prostoru. Kromě toho, že se nejprve musí vyrovnat s nahlížením na ně, které je určeno už jen jejich vzhledem, či barvou pleti, musí překonat také jazykovou bariéru. Zároveň však musí být tzv. ve správnou dobu na správném místě, aby jim vůbec někdo naslouchal. V neposlední řadě se musí také vypořádat, s pro mnohé nepříjemnou situací, kdy veřejně promlouvají o svých osobních zážitcích a pocitech a často o vůbec nejtěžším období jejich života. To, že Now You Talk pomáhá uprchlíkům s prolamováním těchto bariér, považuji za jeden z nejvýznamnějších aspektů jejich činnosti.

6 Fungování organizace

6.1 Vzájemná komunikace dobrovolníků

Dobrovolníci organizace Now You Talk se osobně znají a panují mezi nimi přátelské vztahy. Studují na stejné univerzitě a někdy se setkávají i na společných přednáškách a seminářích. Prvotní komunikace tak proběhla tváří v tvář a její velká část tak probíhá i nadále. Před každou akcí se celá skupina vždy sejde a společně událost plánují.

Důležitou roli v komunikaci však hraje i skupinová konverzace v aplikaci WhatsApp. Skrze ni řeší dobrovolníci běžnou komunikaci týkající se jednotlivých akcí, sdělují si detaily plánování, nápady, návrhy, pokroky, nebo případné změny a problémy. Pokud se například někdo z dobrovolníků akce nemůže zúčastnit, právě přes tuto aplikaci zjišťuje, jaký byl průběh. Zatímco v období pořádání akce je tato forma komunikace velmi hojně využívána, v mezičase spíše slouží k udržování kontaktů a jakémusi povědomí o činnostech ostatních dobrovolníků. Od června roku 2017 neprobíhají akce Now You Talk, společně s tím byla utlumena i komunikace přes tuto aplikaci. Poslední pravidelná výměna zpráv proběhla v červenci roku 2017, následovaly pouhé dvě zprávy v prosinci, které ovšem nevyvolaly konverzaci ani činnost organizace.

6.2 Plánování

Doba plánování jednotlivých akcí organizace Now You Talk není jasně daná, z pravidla ale není kratší než jeden měsíc. To je dáno nutností zajistit místo konání akce. Univerzitní klub, kde se akce často konají, mívá vlastní program naplánovaný s minimálně měsíčním předstihem. Větší časová rezerva je nutná i s ohledem na mluvčí, kteří budou na akci promlouvat.

Samotné události předchází dvě až tři schůzky všech dobrovolníků, na kterých se domlouvá průběh, zajištění nezbytného vybavení a případná propagace. Kromě toho se dobrovolníci scházejí i s mluvčími. Jedná se o individuální seznamovací setkání, během kterých organizátor vysvětlí mluvčímu záměr a předpokládaný průběh celé akce. Zároveň si organizátor vyslechne, o čem by chtěl mluvčí hovořit (život v rodné zemi před odchodem, důvody k odchodu, život v Německu...) a podle toho určí pořadí jednotlivých mluvčích. Na této schůzce se také společně domlouvají, zda mluvčí bude potřebovat nějakou asistenci s přípravou, nebo s překladem, pokud se rozhodne mluvit německy.

Další plánování zahrnuje propagaci, která je většinou formou letáků a událostí na facebooku, a zajištění občerstvení a veškerého potřebného vybavení. Organizace Now You Talk a její členové ovšem nemají žádné příjmy na provoz. Dobrovolníci jsou odkázáni na ochotu majitelů prostor, kteří jim je propůjčují zdarma. Ve většině případů se setkání konají v univerzitním klubu, který se nachází v areálu studentských kolejí. Akce už se však konala také v kavárně, nebo na faře susední vesnice. Vybavení je buď zapůjčeno od majitelů prostoru, nebo ho půjčují samotní dobrovolníci.

Další výdaje tvoří doprava na místo konání. Jelikož bývají uprchlíci z Giessenu přemístěni do okolních vesnic či měst, musejí se nejprve na místo konání dopravit. Doprava tam a zpět, byť jen z blízké vesnice, stojí i více než 20 euro. Problém nastává v momentě, kdy jsou uprchlíci v azylovém řízení. V průběhu tohoto procesu totiž nemohou legálně pracovat a jsou tak závislí pouze na peněžním příspěvku od Německé vlády.

Před samotnou akcí se dobrovolníci scházejí alespoň dvě hodiny předem. Připravují prostory – židle pro publikum, pódium pro mluvčí, promítací

plátno, reproduktory a počítače. Veškeré technické vybavení je soukromým majetkem dobrovolníků.

6.3 Průběh akce

Celá událost začíná představením přítomných organizátorů a seznámením publika s jednotlivými mluvčími, kteří budou hovořit. Jejich projev je zaměřen různě. Nolah, například, mluvila o ochromujícím stesku a prázdnotě při vzpomínce na domov, touze vrátit se zpět. A o bolesti, která přijde, když si uvědomí, že nic z toho, co jí schází, už neexistuje. Hlavně ale mluvila o potřebě zapadnout, začlenit se. Říkala, že právě proto, že nic z toho, co měla ráda, už nezbylo, jí došlo, že tohle je teď její život, který se musí naučit žít společně s místními lidmi.

Ali před publikum předstoupil s již předem nachystanou prezentací. Promítal fotografie ze Sýrie před tím, než nastala válka a poté. Na rozbombardovaných ulicích ukazoval, kde stál jeho dům a kam chodil do školy. Na závěr ještě pustil krátký film natočený z dronu letícího nad úplně zničeným a liduprázdným městem Homs, kde Ali dříve žil.

Další z mluvčích, Dalik, pocházející z Eritreie, vyprávěl o tom, jak zrovna psali ve škole písemku, když tam vtrhla ozbrojená vojenská skupina a spolu se všemi spolužáky je odvedla pryč. Dalikovi bylo čtrnáct let. Všem oznámili, že z nich teď budou taky vojáci. Pěšky putovali až do Sudánu, šest měsíců je vojáci učili střílet. Pili jen vodu z řek a jedli zvířata, která si sami ulovili. Nakonec se Dalikovu bratrovi podařilo kontaktovat překupníka. Zaplatil mu přes 10 000 USD, aby Dalika dopravil do Ameriky, kde žil, ale překupník ho nechal v Německu, tam je už osm let sám.

Salim z Iránu žil nějakou dobu v Indii a na Filipínách, kde konvertoval ke křesťanství. Po návratu do Iránu byl pronásledován a jednou mu matka volala, ať už domů nechodí, že ho tam hledali, a že to není bezpečné.

Zaplatil spoustu peněz překupníkovi, aby se dostal do Německa a byl v bezpečí. Vyprávěl také o tom, jak s ním v uprchlických táborech zacházeli. Že se učil němčinu, snažil se ji používat, ale nikdo mu v jídelně neodpovídal ani na pozdrav. Koordinátor mu řekl, že je pro něj jen číslo a Salim byl úplně sám, bez ničeho, v zemi, kde se o něj nikdo nezajímal.

Poté, co mluvčí přednesou svůj projev, dostanou posluchači prostor pro dotazy. Jednotlivé promluvy bývají pro mluvčí velmi osobní a emotivní. Nejspíš i z toho důvodu bývá následná diskuze v naprosté většině případů citlivá a kultivovaná i přesto, že se tematicky dotýká věcí, na kterých se jednotlivci nemusí shodnout. Pokud mluvčí nemluví německy a posluchač zase anglicky, organizátoři dotazy překládají a tlumočí i odpovědi.

Byla jsem svědkyní pouze jednoho, již dříve zmíněného, případu, kdy byla diskuze vyhrocená a v sále panovala nepříjemná a nepřátelská atmosféra. To bylo bezprostředně poté, co Salim v diskuzi označil Němce za nacisty, kteří jsou rasističtí i v detenčních zařízeních. Nikdy se však ještě nestalo, že by museli organizátoři výrazně zasahovat, nebo dokonce někoho nechat vyvést. V případě, že se organizátoři jakýmkoli způsobem zapojí do diskuze, snaží se o maximální objektivitu. V průběhu večera totiž sehrávají roli mediátorů, kteří mají diskuzi umožňovat. Viditelné přiklonění na jednu či druhou stranu by však mohlo mít úplně opačný efekt než je původně zamýšlený cíl. Počet posluchačů se sice od původních 250 osob na prvním setkání postupně snižuje, nikdy jich však nebylo méně než padesát. Někteří dokonce přicházejí opakovaně.

Závěr

Spousta uprchlíků přicházejících do Německa se němčinu teprve učí, nebo si v ní plně nevěří. Kvůli jazykové bariéře je pro ně velmi obtížné navázat bližší kontakt, nebo dokonce přátelství s místními. Kromě toho, že nikoho neznají, jsou v úplně nové zemi, kde je mnoho zvyklostí pro ně zcela neznámých. Další překážkou v navázání kontaktu je pro uprchlíky život na vesnici. Dojíždění do větších měst je finančně nákladné. Ve vesnicích se však nekonají ani jazykové kurzy, ani aktivity pořádané podpůrnými skupinami ať už ze stran státních či neziskových organizací. Uprchlíci tak často zůstávají odkázáni jen jeden na druhého v místě, kde se nedomluví a kde nemají v průběhu azylového řízení možnost se jakkoli zapojit do běžného života. Prostor, který uprchlíkům umožňuje navázat kontakt s Němci v bezpečném prostředí, kde budou vyslechnuti, je proto velmi důležitým začátkem v integračním procesu, který může následovat. Integrační proces ovšem musí být oboustranný. Akce Now You Talk jsou skvělým příkladem snahy obou stran o vzájemné pochopení a budování vztahů.

V této bakalářské práci jsem si kladla za cíl popsat a vysvětlit fungování neformálních aktivit na podporu interkulturního porozumění v rámci německé občanské společnosti. To jsem se snažila splnit přiblížením činnosti organizace Now You Talk.

Snaha o zajištění základních potřeb uprchlíků je bezpochyby velmi důležitá, ke spokojenému a naplněnému životu ovšem nedostačující. Ve chvílích kdy uprchlíci nemohou studovat ani pracovat a neovládají dobře jazyk, jsou odkázáni na pomoc neformálních či formálních organizací zejména co se mezilidských vztahů týče.

Výzkum mi umožnil pochopit, jak důležitou roli sehrává v integračním procesu individualita a osobní přístup. Často i ve snaze pomoci či ulehčit uprchlíkům život, můžeme přehlížet věci, které jsou pro ně skutečně podstatné a zaměřovat je za ty, které nikoli. Teprve tváří v tvář konkrétním lidem a jejich životním příběhům můžeme lépe porozumět jejich pohnutkám.

Pochopila jsem také, jak je důležité dát prostor i místním obyvatelům a jejich, ať už oprávněným či neoprávněným, obavám a strachům. Právě ve vzájemné interakci se mohou tyto obavy rozplynout a případné nejasnosti vysvětlit. V průběhu akcí Now You Talk je tedy bezesporu významná část věnovaná promluvám uprchlíků, neméně významná je však závěrečná diskuze, ve které dochází k bezprostřední komunikaci a kde dostávají naopak prostor posluchači.

Zaměřila jsem se také na jednotlivé dobrovolníky a jejich motivaci k pořádání akcí Now You Talk. Zjistila jsem, že kromě univerzitního prostředí, ze kterého vycházejí, je poji také skutečnost, že pocházejí ze smíšených rodin, nebo jsou potomky imigrantů. Jejich vlastní zkušenosti potom ovlivňují i způsob, jakým vnímají současnou migrační krizi a uprchlíky. Jakožto kulturní zprostředkovatelé propojují uprchlíky a Němce a přibližují jim interkulturní kontakty.

Fungování této neformální skupiny je ale výrazně ovlivněno jejím horizontálním fungováním a absencí hierarchie. Organizace nemá vůdce a veškeré její aktivity jsou závislé na schopnosti konsenzu a občasných kompromisech jednotlivých dobrovolníků. Činnost je však omezena také téměř nulovými finančními prostředky. Absence vedoucí autority, časová náročnost a chybějící finance nakonec vedly až k naprostému vyčerpání energie dobrovolnic. Tyto důvody, se kterými se pravděpodobně setkávají i jiné neformální skupiny, rozhodně nemusejí znamenat ukončení

veškeré činnosti. V tomto případě je však nutné mít na paměti, že jádro organizace tvořily tři studentky, dvacátnice, které souběžně studovaly, měly brigády, rodiny, přátele a jiné volnočasové zájmy. Tyto dívky nebyly součástí velké sítě dobrovolníků, kteří se v práci prostřídávají a na které je možné se spolehnout v momentě, kdy jeden ze skupiny nemůže.

I přes to, že je činnost organizace Now You Talk momentálně pozastavena, předchozí dvouleté odhodlání dobrovolníků vneslo do veřejného prostoru novou možnost, jak přistupovat k uprchlíkům a migrační krizi. Účast na akci přiměla některé z mluvčích k aktivnějšímu zapojení do chodu společnosti (například spolupráce Nolah s místní radnicí, články v novinách). Některé posluchače zase zaujala natolik, že ji navštívili i opakovaně a začali se o uprchlíky více zajímat. O pořádání jednotlivých setkání pravidelně informovaly místní noviny *Giessener Anzeiger*, které otiskly i rozhovor s Yasaman. Činnost organizace zaujala veřejnost i za hranicemi Giessenu. O projektu se dozvěděla žena z dalšího německého města, která dobrovolníky zkontaktovala a s jejich svolením zorganizovala na jaře roku 2017 setkání pod stejným názvem Now You Talk. Práce dobrovolníků tak za sebou rozhodně zanechala stopu a přispěla k rozpraudění diskuze v rámci německé společnosti.

Zdroje:

ARENDR, Hannah. We refugees. *Altogether Elsewhere: Writers on Exile*. Edited by Marc Robinson. Boston London: Faber and Faber, 1943, s. 110- 119.

BE DEUTSCH! [Achtung! Germans on the rise!]. In: *Youtube* [online]. Neo magazin royale, 2016 [cit. 2018-02-21]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=HMQkV5cTuoY>

BĚLKA, Michal. *Uprchlické kvóty v malém. Svůj příděl dostanou i nejchudší země Německa*. *iDnes.cz* [online]. 2016, 17. 9. 2015 [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/jak-si-nemecko-deli-uprchliky-dj3-/zahranicni.aspx?c=A150916_124512_zahranicni_mlb

BROWNING, Christopher R. *Obyčejní muži: 101. záložní policejní prapor a "konečné řešení" v Polsku*. Praha: Argo, 2002. Historické myšlení. ISBN 80-720-3416-2.

ČERNOHORSKÝ, Václav. *Zemské volby v Německu: Merkelová ztratila, uspěla populistická AfD* [online]. 14. 3. 2016 [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1723267-zemske-volby-v-nemecku-merkelova-ztratila-uspela-populisticka-afd>

EHLER, Tomáš, Tereza DOMANSKÁ a Kateřina NEKULOVÁ. *Německá ekonomika v září a říjnu 2015* [online]. Berlín: Obchodně-ekonomický úsek Velvyslanectví ČR v Berlíně, 2015 [cit. 2017-09-30]. Souborné informace. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/1663396/_10_2015_Newsletter_OEU_ZU_Berlin__nemecka_ekonomika.pdf

EMN/BAMF – European Migration Network/Federal Office for Migration and Refugees. *Migration, Integration, Asylum. Political Developments in Germany 2016. Annual Policy Report by the German National Contact Point for the European Migration Network (EMN)*. Nuremberg: Federal Office for Migration and Refugees, 2017. [cit. 2017-09-30]. Souborné informace. Dostupné z: http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Publikationen/EMN/Politikberichte/emn-politikbericht-2016-germany.pdf?__blob=publicationFile

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-053-7.

FOUCAULT, Michel a [z francouzského originálu přeložil Čestmír PELIKÁN]. *Archeologie vědění*. V Praze: Herrmann a synové, 2002. ISBN 80-239-0124-9.

FOUCAULT, Michel. *Dohlížet a trestat: kniha o zrodu vězení*. Praha: Dauphin, 2000. Studie (Dauphin). ISBN 80-860-1996-9.

GOFFMAN, Erving. *Všichni hrajeme divadlo: sebe prezentace v každodenním životě*. Praha: Nakladatelství Studia Ypsilon, 1999. ISBN 80-902-4824-1.

HALL, Allan. Rape and child abuse 'are rife in German refugee camps': Unsegregated conditions blamed as women are 'seen as fair game' in overcrowded migrant centres. *Daily Mail: Mail online* [online]. Associated Newspapers, 2015, 24. září 2015 [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3247831/Rape-child-abuse-rife-overcrowded-asylum-centres-huge-surge-migrants-pushes-Germany-s-services-breaking-point-claim-womens-rights-groups-politicians.html>

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-736-7040-2.

HOLMES, SETH M. a HEIDE CASTAÑEDA. Representing the "European refugee crisis" in Germany and beyond: Deservingness and difference, life and death. *American Ethnologist*. 2016, 43 (1), 12-24. DOI: 10.1111/amet.12259. ISSN 00940496. Dostupné také z: <http://doi.wiley.com/10.1111/amet.12259>

MICHIE, Michael. The role of cultural broker in intercultural science education: A research proposal. Melbourne, 2003. University of Waikato.

MALKKI, Liisa H.. *Refugees and Exile: From "Refugee Studies" to the National Order of Things*. *Annual Review of Anthropology*, 1995, s. 495-523.

PARUSNÍKOVÁ, Zuzana. Biomoc a kult zdraví. *Sociologický časopis*. 2000, 36 (2), 131-142.

SAID, Edward W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu*. Praha: Paseka, 2008. ISBN 978-80-7185-921-5.

SOUKUP, Martin. *Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii: základní metody a aplikace*. V Praze: Karolinum, 2014. ISBN 978-802-4625-676.

SHALAL, Andrea. *Globalization, migration fears reawaken Germans' interest in 'Heimat'* [online]. 2017 [cit. 2017-10-21]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-germany-heimat/globalization-migration-fears-reawaken-germans-interest-in-heimat-idUSKBN1CA2EM>

SZASZ, Margaret Connel. *Between Indian and White worlds: The cultural broker* (2. edice). Norman, OK: Red River Press, 2001.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

ZEMON DAVIS, Natalie. *DECENTERING HISTORY: LOCAL STORIES AND CULTURAL CROSSINGS IN A GLOBAL WORLD*. In: *History and Theory* 50. Wesleyan University, 2011, 188- 202. ISSN 0018-2656.

Zahlen zu Asyl in Deutschland. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online]. 17. 1. 2018 [cit. 2018-02-06]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/politik/innenpolitik/flucht/218788/zahlen-zu-asyl-in-deutschland>

Život cizinců v ČR: 2015 [online]. Praha: Český statistický úřad, 2015 [cit. 2017-09-30]. Souborné informace. ISBN 978-80-250-2676-2. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20550363/29002615.pdf/8b37aeb6-f079-4de9-a211-32af9d0b80cb?version=1.1>

Žádosti o mezinárodní ochranu v roce 2015, MVČR, 2015. Dostupné zde: <http://www.mvcr.cz/clanek/statisticke-zpravy-o-mezinarodni-ochrane-za-jednotlive-mesice-v-roce-2015.aspx>